

МИХАИЛ БУЛГАКОВ ФАТАЛНИТЕ ЯЙЦА

Превод от руски: Борис Мисирков, 1986

chitanka.info

I ГЛАВА

ЖИТИЕТО НА ПРОФЕСОР ПЕРСИКОВ

На 16 април 1928 година, вечерта, професорът по зоология от IV държавен университет и директор на зооинститута в Москва Персиков влезе в кабинета си, намиращ се в зооинститута, на улица Херцен. Професорът светна горния матов глобус и се огледа.

С пълно право трябва да кажем, че началото на ужасната катастрофа бе положено именно през тая злополучна вечер, както и да смятаме за първопричина на тази катастрофа именно професор Владимир Ипатиевич Персиков.

Той беше точно на 58 години. Главата му имаше интересна форма, приличаше на боздуган, беше плешива, с щръкнали кичури коса отстрани. Лицето му беше гладко избръснато, долната му устна — издадена напред. Поради това Персиковото лице вечно носеше върху си донякъде капризен отпечатък. На червения му нос имаше старомодни очилца със сребърни рамки, очичките му бяха блестящи, малки, бе висок на бой и изгърбен. Говореше със скрибуцащ, тънък, квакащ глас и една от многото му чудатости беше следната: когато говореше нещо авторитетно и уверено, показалецът на дясната му ръка се превръщаше в кука, а той си свиваше очите. И тъй като винаги говореше уверено, понеже ерудицията му в неговата област беше абсолютно феноменална, куката много често се появяваше пред очите на събеседниците на професор Персиков. А извън своята област, тоест зоологията, ембриологията, анатомията, ботаниката и географията, професор Персиков не говореше, кажи-речи, нищо.

Вестници професор Персиков не четеше, на театър не ходеше, а жена му бе избягала от него с един тенор от операта на Зимин през 1913 година, оставяйки му бележка със следното съдържание:

„Твоите жаби събуждат в мен непоносими тръпки на отвращение. Цял живот ще съм нещастна заради тях.“

Втори път професорът не се ожени и деца нямаше. Беше много избухлив, но бързо му минаваше, обичаше чай от липов цвят, живееше

на улица Пречистенка в жилище от 5 стаи, в едната от които се бе настанила съсухрена бабичка, икономката Маря Степановна, която се грижеше за професора като бавачка.

През 1919 година на професора му взеха 3 от 5-те стаи. Тогава той заяви на Маря Степановна:

— Ако те не прекратят тия безобразия, Маря Степановна, ще замина за странство.

Няма съмнение, че ако професорът беше осъществил тоя план, той много лесно щеше да се настани в катедрата по зоология на който и да било университет в света, защото беше съвсем първокласен учен, а в областта, която, така или иначе, засяга земноводните или голите гадове, изобщо нямаше равен на себе си, ако се изключат професорите Уилям Векъл в Кеймбридж и Джакомо Бартоломео Бекари в Рим. Професорът четеше на четири езика освен руски, а френския и немския ги владееше като руския. Персиков не изпълни намерението си относно заминаването за странство и 20-а година излезе още по-лоша и от 19-а. Станаха събития, и то едно след друго. Болшая Никитская бе преименувана на улица Херцен. След това часовникът, връзан в стената на сградата на ъгъла на Херцен и Моховая, спря на 11 и 1/4 и най-сетне в терариумите на зоологическия институт, неспособни да понесат всички пертурбации на бележитата година, изпукаха първоначално 8 великолепни екземпляра дървесни жаби, след това 15 обикновени жаби и най-сетне един изключителен екземпляр суринамска жаба.

Непосредствено подир жабите, онзи първи клас голи гадове, който с право е наречен клас гадове безопапати, се пресели в подобря свят отколешният пазач на института дядо Влас, който не влизаше в клас голи гадове. Причината за смъртта му впрочем бе същата, както и при горките гадове, и Персиков я определи веднага:

— Гладория!

Ученият беше напълно прав: Влас трябваше да бъде хранен с брашно, а жабите с брашнени червеи, но вследствие на изчезването на първото съответно бяха изчезнали и вторите. Персиков се опита да прехвърли останалите 20 екземпляра дървесни жаби на изхранване с хлебарки, но и хлебарките се изгубиха някъде, показвайки злостното си отношение към военния комунизъм. По такъв начин се наложи и

последните екземпляри да бъдат изхвърлени в септичните ями в двора на института.

Въздействието на смъртите и особено тази на суринамската жаба върху Персиков не се поддава на описание. Отговорността за тях той по неизвестни причини приписваше изключително на тогавашния нарком на просветата.

Застанал с калпак и галоши в коридора на изстиващия институт, Персиков говореше на асистента си Иванов, крайно изящен джентълмен с остра светла брадичка:

— За това нещо, Пьотър Степанович, той заслужава не да го убиеш, ами не знам какво да го направиш! Какви ги вършат тия хора? Ще погубят института! А? Безподобен мъжкар, изключителен екземпляр на пипа американа, дълъг 13 сантиметра...

После положението се влоши още повече. След смъртта на Влас прозорците на института дотам помръзнаха, че вътрешната страна на стъклата се покри с лед на цветя. Изпукаха питомните зайци, лисиците, вълците, рибите и всички смокове до един. Персиков започна да мълчи по цели дни, после се разболя от пневмония, но не умря. Когато оздравя, идваше 2 пъти седмично в института и в кръглата зала, където, кой знае защо, винаги беше неизменно 5 градуса под нулата, независимо от това колко е навън, с галоши, с кожена шапка с наушници и с шалче, изпускайки от устата си бяла пара, четеше на 8 слушатели цикъл от лекции на тема „Влечугите от горещия пояс“. През цялото останало време Персиков лежеше в жилището си на Пречистенка на канапето, в стаята си, наблъскана до тавана с книги, завит в карираното одеяло, кашляше и гледаше зейналата уста на огненото кюмбе, което Маря Степановна палеше с позлатени столове, и си спомняше суринамската жаба.

Но всичко на тоя свят свършва. Свършиха се 20-а и 21-ва година, а през 22-ра започна някакво обратно движение. Първо, на мястото на покойния Влас се появи Панкрат, още млад, но многообещаващ зоологически пазач, взеха да отопляват института от време на време. А през лятото Персиков с помощта на Панкрат хвана в Клязма 14 броя вулгарни жаби. В терариумите пак закипя живот... През 23-а Персиков четеше вече 8 пъти седмично — 3 в института и 5 в университета, през 24-а 3 пъти седмично и освен това в рабфака, а през 25-а, през

пролетта, се прочу с това, че на изпитите скъса 76 души, и всичките на голите гадове.

— Как, не знаете по какво се различават голите гадове от влечугите? — питаше Персиков. — Това е просто смешно, младежо. Тазови бъбреци нямат голите гадове. Те липсват. Такива ми ти работи. Засрамете се. Вие вероятно сте марксист?

— Марксист съм — гаснейки, отговаряше скъсаният.

— Та ще ви помоля наесен пак да се явите — учтиво казваше Персиков и бодро извикваше на Панкрат: — Давай следващия!

Както земноводните се съживяват след дълга суша при първия обилен дъжд, така се съживи и професор Персиков през 1926 година, когато смесената американско-руска компания изпонастрои, като се почне от ъгъла на улица Вестникарска и Тверская, в центъра на Москва 15 петнайсететажни сгради, а в покрайнините 300 работнически вили с по осем апартамента във всяка и по този начин ликвидира веднъж завинаги страшната и смешна жилищна криза, която толкова тормозеше москочани през годините 1919–1925.

Изобщо това беше едно великолепно лято в живота на Персиков и от време на време той с тихо и доволно кискане потриваше ръце, когато се сетеше как се бяха сбутали с Маря Степановна в двете стаи. Сега професорът си бе получил обратно и 5-те, беше се разширил, разположил 2500-те си книги, чучулигите, диаграмите и препаратите, на бюрото си в кабинета бе запалил зелена лампа.

Институтът също бе станал неузнаваем: боядисаха го в кремав цвят, прокараха по специален водопровод вода в стаята на гадовете, смениха всички стъкла с кристални, внесоха 5 нови микроскопа, стъклени препаратни маси, глобуси от по 2000 свещи с отразена светлина, рефлектори, шкафове за музея.

Персиков се съживи и целият свят неочаквано научи това, щом през декември 1926 година излезе от печат брошурата:

„Още към въпроса за размножаването на плосконосните, или хитоните“, 126 стр. „Известия на IV университет“.

А през 1927-а, есента, сериозният труд от 350 страници, преведен на 6 езика, включително и на японски:

„Ембриология на пипите, чесновиците и жабите“. Цена 3 руб. Госиздат.

А през лятото на 1928-а се случи онова невероятно и ужасно...

II ГЛАВА

ПЪСТРАТА ЗАВЪРТУЛКА

И тъй, професорът светна глобуса и се огледа. Светна рефлектора на дългата експериментална маса, облече си бялата престилка, подрънка някакви инструменти по масата...

Много от 30-те хиляди автомобили, които кръстосваха през 1928 година Москва, профучаваха по улица Херцен, изшумоляваха по гладките павета и всяка минута с гръмолене и писък от Херцен към Моховая се спущаше трамвай № 16, 22, 48 или 53. Отблясъците от разноцветните светлини обсипваха кристалните стъкла на кабинета и далеч и високо до тъмната и тежка капа на храма на Христос се виждаше мъглявият, блед месечинен сърп.

Но нито той, нито глъчката на пролетна Москва ни най-малко не занимаваха професор Персиков. Той седеше на въртящо се трикрако столче и с пожълтелите си от тютюна пръсти движеше кремалиерата на великолепия цайсов микроскоп, в който беше вложен обикновен непигментиран препарат от пресни амеби. В момента, когато Персиков променяше увеличението от 5 на 10 хиляди, вратата се откряна, подаде се заострена брадичка, кожен нагръдник и асистентът му го повика:

— Владимир Ипатич, нагласих перитония, няма ли да го погледнете?

Персиков пъргаво се смъкна от столчето, оставяйки кремалиерата в междинно положение, и въртейки бавно цигарата между пръстите си, отиде в кабинета на асистента. Там, на стъклената маса, полузадушена и примряла от страх и болка жаба беше разпната на корковия статив, а прозрачните ѝ слюдени вътрешности бяха издърпани от окървавения корем в микроскопа.

— Много добре — каза Персиков и долепи око до окуляра на микроскопа.

Явно много интересни неща можеха да се забележат в перитония на жабата, където като на длан се виждаше как по реките на

кръвоносните съдове чевръсто се гонят живи кръвни топчета. Персиков забрави за амебите си и в продължение на близо час и половина ту той, ту Иванов се надвесваха над стъклото на микроскопа. При това двамата учени си разменяха оживени, но неразбираеми за простосмъртните думи.

Най-сетне Персиков се отлепи от микроскопа и заяви:

— Кръвта започва да се съсирва, няма накъде.

Жабата тежко помръдна глава и в угасващите ѝ очи ясно можеха да се прочетат думите: „Големи мръсници сте, ей...“

Раздвижвайки изтръпналите си крака, Персиков се изправи, върна се в кабинета си, прозина се, разтри с пръсти вечно възпалените си клепачи, след това седна на столчето, погледна в микроскопа, сложи пръсти на кремалиерата и понечи да завърти винта, но не го завъртя. С дясното си око Персиков бе видял възмътен бял диск и в него размазани бледи амеби, а наред диска имаше една пъстра завъртулка, приличаща на женска къдрица. Тая завъртулка и самият Персиков, и стотиците му ученици бяха виждали безброй пъти и никой не се интересуваше от нея, а и нямаше защо. Цветното снопче светлина само пречеше на наблюдението и показваше, че препаратът не е на фокус. Затова безмилостно го изтриваха с едно завъртване на винта, осветявайки предметната масичка с гладка бяла светлина. Дългите пръсти на зоолога вече стискаха набраздената глава на винта, но изведнъж трепнаха и се отпуснаха. Причина за това беше дясното око на Персиков, то изведнъж се напрегна, изуми се и дори се наля с тревога. За голямо нещастие на републиката на микроскопа седеше не някой посредствен некадърник... Не, седеше професор Персиков! Целият му живот, всичките му помисли се бяха съсредоточили в неговото дясно око. Близо пет минути в каменно мълчание висшето същество наблюдава низшето, измъчвайки и напрягайки окото си над нефокусирувания препарат. Всичко наоколо мълчеше, Панкрат вече беше заспал в стаята си до вестибюла и само веднъж в далечината музикално и нежно извънтяха стъклата на шкафовете — Иванов, преди да си тръгне, бе заключил кабинета си. Входната врата изстена след него. Чак след туй се чу гласът на професора. Кого питаше той, не се знае.

— Какво е това? Нищо не разбирам.

Закъснял камион мина по улица Херцен и раздруса старите стени на института. Стъклената паничка с пинцетите издрънча на масата. Професорът пребледня и протегна ръце над микроскопа като майка над застрашена от опасност рожба. Сега и дума не можеше да става за завъртане на винта, о, не. Персиков вече се плашеше да не би някоя външна сила да изтика от полезрението му онова, което бе видял.

Беше пълно бяло утро със златна ивица, прерязала кремавия главен вход на института, когато професорът напусна микроскопа и отиде с изтръпнали крака до прозореца. Натисна с разтреперани ръце бутона, черните непропускащи светлина щори затулиха утрото и в кабинета се съживи мъдрата научна нощ. Прежълтял и вдъхновен, Персиков застана разкрячен и заговори, вперил сълзящите си очи в паркета:

— Ама как така? Но това е чудовищно!... Чудовищно е, господа — повтори той, адресирайки се до жабите в терариума, но жабите спяха и нищо не му отговориха.

Той помълча малко, после отиде при ключа, вдигна щорите, загаси всички лампи и надникна в микроскопа. Лицето му стана напрегнато, склучи рошавите се жълти вежди.

— Ами да, ами да — измърмори той — изчезна. Разбирам. Разбираам — проточи, загледан лудешки вдъхновено в угасналия глобус над главата си, — това е съвсем просто.

И пак спусна съскащите щори, и пак светна глобуса. Надникна в микроскопа и се озъби радостно, дори чак донякъде хищно.

— Ще го хвана — тържествено и важно каза той, вдигайки пръст нагоре, — ще го хвана. Може би и от слънцето.

Щорите пак изхвърчаха нагоре. Сега слънцето беше налице. Ето че заля стените на института и падна полегато върху паважа на Херцен. Професорът гледаше през прозореца и си правеше сметка къде ще е слънцето през деня. Ту се дръпваше, ту се приближаваше, правейки танцови стъпки, и най-сетне се отпусна по корем на перваза.

Пристъпи към важна и тайнствена работа. Сложи микроскопа под стъклен похлупак. На синкавия пламък на спиртника разтопи парче червен восък и залепи ръбовете на похлупака за масата, а на петната червен восък отпечата палеца си. Угаси спиртника, излезе и заключи секретната брава на кабинета.

Коридорите на института още тънеха в полумрак. Професорът се дотътри до стаята на Панкрат и дълго и безуспешно хлопа на вратата ѝ. Най-сетне отвътре се зачу нещо като ръмжене на вързано със синджир куче, храчене и мучене и Панкрат по раирани долни гащи, с вързалки на глезените, се изправи в светлото петно. Очите му се вторачиха диво в учения, той още проскимтяваше сънен.

— Панкрат — каза професорът, като гледаше над очилата си, — извинявай, че те събудих. Виж какво, приятелю, утре заран недей влиза в кабинета ми. Оставил съм там една започната работа, която не бива да се пипа. Разбра ли?

— Тъъ, р-р-разбрах — отговори Панкрат, макар че нищо не беше разбрал. Той се олюляваше и ръмжеше.

— Я се събуди — каза зоологът и смушка лекичко Панкрат в ребрата, вследствие на което върху лицето на пазача се изписа уплаха и се появи известна сянка на осмисленост в очите. — Заключил съм кабинета — продължи Персиков — и докато не се върна, няма да го чистиш. Разбра ли?

— Слушам — изхъхри Панкрат.

— Прекрасно, лягай да спиш!

Панкрат се обърна, изчезна зад вратата и веднага се тръшна на леглото, а професорът започна да се облича във вестибюла. Сложи си сивото лятно палто и меката шапка, след това впери очи в галошите си и ги гледа няколко секунди, сякаш ги виждаше за пръв път, защото пак беше се сетил за картината в микроскопа. След това обу левия и понечи да обу върху левия десния, но галошът не беше съгласен.

— Каква чудовищна случайност е, че той ме викна — каза ученият, — инак изобщо нямаше да го забележа. Но какво обещава това?... Обещава дявол знае какво!...

Професорът се усмихна, погледна галошите си с присвити очи, събу левия и обу десния. — Боже мой! Просто не съм в състояние да си представя всички последици... — Професорът с презрение подритна левия галош, който го ядосваше, защото не искаше да се нахлузи върху десния, и тръгна към изхода с един галош. Из пътя загуби носната си кърпичка и излезе, затръшвайки тежката врата. На стъпалата дълго търси из джобовете си кибрит, като се тупаше по хълбоците, намери го и тръгна по улицата с незапалена цигара в устата.

Ученият не срещна жива душа чак до храма. Там професорът навири глава и се загледа в златния шлем. Слънцето сладко го ближеше откъм единия край.

— Как не съм го видял досега, каква случайност... Голям глупак съм — професорът се наведе и се замисли, гледайки различно обутите си крака, — хъм... ами сега? Да се връщам при Панкрат? Не, него не можеш го събуди. Пък ми е жал да го захвърля, проклетия. Ще трябва да го нося в ръце. — Събу галоша и го понесе гнусливо.

С един вехт автомобил откъм Пречистенка се зададоха трима. Двама пийнали и на колената им ярко нацапотена жена с копринени шалвари по модата от 28-а година.

— Ей, чичко! — провикна се тя с нисък дрезгав глас. — Защо си пропил другия галош!

— Май че в „Алказар“ се е насвяткало старчето — заквича левият пийнал, а десният се подаде от автомобила и се провикна:

— Чичка, денонощният на Волхонка отворен ли е? Натам сме тръгнали!

Професорът ги погледна строго над очилата, изтърва цигарата от устата си и веднага забрави за съществуването им. На Пречистенския булевард се раждаше слънчев процеп, а шлемът на Христос започна да пламти. Слънцето се бе показало.

III ГЛАВА

ПЕРСИКОВ ХВАЩА

Работата беше следната. Когато доближи гениалното си око до окуляра, професорът за пръв път през своя живот обърна внимание, че в пъстрата завъртулка особено ярко и дебело изпъкваше един лъч. Този лъч беше яркочервен на цвят и стърчеше от завъртулката като малко острие, колкото игла, да речем.

За беля този лъч прикова за няколко секунди набитото око на виртуоза.

В него — в лъча — професорът съзря нещо, което беше хиляда пъти по-значително и по-важно от самия лъч, това ефимерно чедо, случайно родено при движението на огледалото и обектива на микроскопа. Благодарение на това, че асистентът повика професора в своя кабинет, амебите бяха престояли час и половина под действието на този лъч и ето какво бе станало: докато в диска извън лъча зърнестите амеби бяха се натръшкали отпуснато и безпомощно, там, където преминаваше червеният заострен меч, ставаха странни явления. В червената ивичка кипеше живот. Дивите амеби, протягайки псевдокраченца, се стремяха с всички сили към червената ивица и в нея (по някакъв вълшебен начин) се съживяваха. Някаква сила бе вдъхнала в тях духа на живота. Те напиреха на глутници и се боричкаха помежду си за място в лъча. В него се извършваше лудешко, друга дума не може да се подбере, размножаване. Трошейки и събаряйки всички закони, известни на Персиков като петте му пръста, те се пъпкуваха пред неговите очи с мълниеносна бързина. Разпадаха се на части в лъча и всяка от частите само за 2 секунди ставаше нов и бодър организъм. За няколко мига тия организми порастаха и съзряваха единствено за да дадат тутакси на свой ред ново поколение. В червената ивица, а после и в целия диск стана тясно и се започна неизбежна борба. Новоизлюпените яростно се нахвърляха едни върху други, разкъсваха се и се поглъщаха. Между родените лежаха труповете на загиналите в борбата за съществуване. Побеждаваха най-

добрите и най-силните. И тия най-добри бяха ужасни. Първо, по обем те близо два пъти надминаваха обикновените амеби, а второ, се отличаваха с някаква особена злоба и пъргавина. Движенията им бяха устремни, псевдокраченцата им — значително по-дълги от нормалните и те действаха с тях, без преувеличение, като октоподи с пипалата си.

Втората вечер професорът, отслабнал и пребледнял, забравил да яде, пришпорващ нервите си само с дебели саморъчно свити цигари, изучава новото поколение амеби, а третия ден премина към първоизточника, тоест към червения лъч.

Газът в горелката съскаше тихо, по улицата пак тътреше крака движението и професорът, отровен от стотната цигара, полузатворил очи, се отпусна на облегалката на въртящия се стол.

— Да, сега всичко ми е ясно. Съживил ги е лъчът. Това е нов, неизследван от никого, от никого неоткрит лъч. Първото, което ще трябва да се изясни, е само от електричеството ли се получава той или и от слънцето — мърмореше си Персиков.

За още една нощ и това се изясни. С три микроскопа Персиков хвана три лъча, от слънцето нищо не хвана и се изрази така:

— Редно е да сметнем, че в спектъра на слънцето го няма... хъм... е, с една дума, редно е да сметнем, че той може да се получи само от електрическата светлина. — Погледна с любов матовия глобус горе, позамисли се вдъхновено и покани в кабинета си Иванов. Разказа му всичко и му показва амебите.

Приват-доцент Иванов се смая, той бе направо смазан: как може едно такова просто нещо като тая тънка стрела да не бъде забелязано досега, дявол да го вземе! От когото и да е, па макар и от самия него, Иванов, и наистина е чудовищно! Достатъчно е само да погледне човек...

— Погледнете, Владимир Ипатич! — казваше Иванов, долепил ужасен окото си до окуляра. — Ама може ли такова нещо?!... Те растат пред очите ми... Вижте, вижте.

— Наблюдавам ги вече трети ден — вдъхновено отговори Персиков.

После между двамата учени се проведе разговор, чийто смисъл се свеждаше до следното: приват-доцент Иванов се наема да конструира с помощта на лещи и огледала камера, в която този лъч ще може да бъде получен в увеличен вид и извън микроскопа. Иванов се

надява, дори е съвсем сигурен, че това е извънредно лесно. Той ще получи лъча, Владимир Ипатич да не се съмнява. Тук стана малка засечка.

— Аз, Пьотър Степанович, когато обнародвам труда си, ще напиша, че камерите са конструирани от вас — вметна Персиков, защото усети, че засечката трябва да се ликвидира.

— О, това не е важно... Впрочем, разбира се...

И засечката тутакси изчезна. Оттам нататък и Иванов бе погълнат от лъча. Докато Персиков слабеше и се изтощаваше, прекарвайки целите дни и половината от нощите над микроскопа, Иванов си играеше в грейналия от лампи физически кабинет, комбинирайки лещи и огледала. Помагаше му механикът.

От Германия, по одобрена от Комисариата на просветата заявка, Персиков получи три пратки, съдържащи огледала, двойноизпъкнали, двойновдлъбнати и дори някакви изпъкнало-вдлъбнати шлифовани стъкла. Работата свърши с това, че Иванов конструира камерата и в нея наистина хвана червения лъч. Редно е да му признаем, че го хвана майсторски: лъчът стана дебел близо 4 сантиметра в диаметър, остър и силен.

На 1 юни камерата бе монтирана в кабинета на Персиков и той стръвно започна опити с жабешки хайвер, осветен с лъча. За 2 денонощия от зрънцата се излюпиха хиляди попови лъжички. Само за едно денонощие поповите лъжички по необясним начин се превърнаха в жаби, и то толкова зловни и лакоми, че половината от тях тутакси бе изплюскана от другата половина. За сметка на това оцелелите взеха извън всякакви срокове да снасят хайвер и вътре в 2 дена вече без каквото и да било лъч дадоха ново поколение, и то съвсем неизброимо. В кабинета на учения започна да става дявол знае какво: поповите лъжички плъзнаха от кабинета по целия институт, из терариумите и просто по пода във всички ъгли ехтяха гръмогласни хорове като в блато. Панкрат, който и бездруго се плашеше от Персиков като от огън, сега изпитваше към него само едно чувство: вцепеняващ ужас. След една седмица и самият учен усети, че се побърква. Институтът се усмърдя на етер и цианкалий, с който Панкрат насмалко не се отрови, защото избърза да си свали маската. В края на краищата можаха да изтребят с отрови разрасналото се блатно поколение и да проветрят кабинетите. На Иванов Персиков каза следното:

— Знаете ли, Пьотър Степанович, въздействието на лъча върху деутероплазмата и изобщо върху яйцеклетката е изумително.

Иванов, студеният и сдържан джентълмен, прекъсна професора с необичаен тон:

— Владимир Ипатич, какво сте седнали да ми говорите за дребни подробности, за деутероплазмата. Да го кажем направо: вие сте открили нещо нечувано. — Явно с голямо напъване, но все пак Иванов изцеди от себе си думите: — Професор Персиков, вие сте открили лъча на живота!

Слаба руменина изби по бледите, небръснати скули на Персиков.

— Хайде де... — измънка той.

— Вие — продължи Иванов — ще се сдобие с такова име... Свят ми се завива. Разбирате ли — страстно продължи той, — Владимир Ипатич, че героите на Уелс в сравнение с вас са просто нищожества... А аз си мислех, че това са измишльотини... Спомняте ли си неговата „Храна на боговете“?

— А, туй беше роман — отговори Персиков.

— Ама колко известен, божичко!...

— Забравил съм го — отговори Персиков, — помня, че го четох, но съм го забравил.

— Как може да не помните, я погледнете — Иванов вдигна от стъклената маса за крачето една невероятно грамадна мъртва жаба с подут корем, на муцуната ѝ дори след смъртта личеше злобен израз, — това е направо чудовищно!

IV ГЛАВА

ПОПАДИЯТА ДРОЗДОВА

Един Господ знае защо, Иванов ли беше виновен, сензационните новини ли сами се предават по въздуха, но в гигантската кипяща Москва изведнъж се заговори за лъча и за професор Персиков. Наистина някак между другото и много мъгляво. Новината за чудодейното откритие се премята из грейналата столица като ранена птица, ту изчезвайки, ту отново подхвърквайки, до средата на юли, когато на 20-а страница на вестник „Известия“ се появи кратка дописка, разглеждаща лъча. Казано бе под сурдинка, че един известен професор от IV университет е изобретил лъч, невероятно повишаващ жизнестойността на низшите организми, и че този лъч се нуждае от проверка. Името му, естествено, бе сгрешено и отпечатано: „Певсиков“.

Иванов донесе вестника и показа на Персиков дописката.

— „Певсиков“ — измърмори Персиков, който се въртеше около камерата в кабинета, — откъде знаят всичко тия свирчовци?

Уви, сгрешеното име не спаси професора от събитията и те започнаха още на другия ден, обърквайки отведнъж целия му живот.

Панкрат, след като почука предварително, се яви в кабинета и връчи на Персиков великолепна атлазена визитна картичка.

— Той е тамока — плахо добави Панкрат.

На картичката бе отпечатано с изящен шрифт:

АЛФРЕД АРКАДИЕВИЧ БРОНСКИ

Сътрудник на московските списания „Червено пламъче“, „Червен пипер“, „Червено списание“, „Червен прожектор“ и на вестник „Червена вечерна Москва“

— Кажи му да върви на бабината си — монотонно рече Персиков и захвърли картичката под масата.

Панкрат се обърна, излезе и след пет минути се върна със страдалческо лице и с втори екземпляр от същата картичка.

— Ти какво, подиграваш ли ми се? — изскърца Персиков и стана страшен.

— Разправя, че бил от гепеуто — отговори му Панкрат, пребледнявайки.

Персиков сграбчи с едната си ръка картичката, при което насмалко не я скъса на две, а с другата захвърли пинцетата на масата. На картичката бе дописано с къдрав почерк: „Много моля и се извинявам да ме приемете, многоуважаеми професоре, за три минути по обществен въпрос на печата и сътрудник на сатиричното списание «Червен гарван», издание на ГПУ“

— Я го викни тук — каза Персиков и задиша тежко.

Изад гърба на Панкрат веднага изскочи младо момче с гладко избръснато мазно лице. Поразителни бяха вечно вдигнатите му като на китаец вежди и под тях нито секунда негледащите в очите на събеседника ахатови очички. Младото момче беше облечено съвсем безупречно и модно. С тясно и дълго до колената сако, с невероятно широк панталон като камбана и неестествено широки лачени обувки с бомбета като копита. В ръцете си младото момче държеше бастун, островърха мека шапка и бележник.

— Какво искате? — попита Персиков с такъв глас, че Панкрат мигновено изчезна през вратата. — Не ви ли казаха, че съм зает?

Вместо да отговори, младото момче се поклони на професора два пъти наляво и два пъти надясно, а след това очичките му се търкулнаха по целия кабинет и младото момче веднага сложи в бележника си някакъв знак.

— Зает съм — с отвращение каза професорът, като гледаше госта си право в очичките, но не постигна никакъв резултат, защото очичките бяха неуловими.

— Хиляди пъти моля за извинение, дълбокоуважаеми професоре — заговори младото момче с тънък гласец, — че нахълтвам при вас и ви отнемам скъпоценно време, но новината за вашето световно откритие, която проехтя по целия свят, кара нашето списание да поиска от вас каквито и да е обяснения.

— Какви са тия обяснения по цял свят? — изпъшка Персиков пискливо и прежълтял. — Не съм длъжен да ви давам обяснения и други подобни... Зает съм... страшно съм зает.

— Все пак върху какво работите? — сладко попита младото момче и сложи втори знак в бележника си.

— Ама аз... вие да не би... Май искате да напечатате нещо?

— Да — отговори младото момче и изведнъж започна да драска бързо в бележника си.

— Първо, нямам намерение да публикувам нищо, докато не привърша изследванията си... особено пък в тия ваши вестници... Второ, откъде знаете всичко това?... — И Персиков изведнъж почувства, че се притеснява.

— Вярна ли е новината, че сте изобретили лъча на новия живот?

— На какъв нов живот? — кипна професорът. — Защо дрънкате врели-некипели?! Лъчът, върху който работя, далеч още не е изследван и изобщо още нищо не се знае! Възможно е той да повишава жизнедейността на протоплазмата.

— Колко пъти? — бързо попита младото момче.

Персиков съвсем се смути... „Ама че тип. Това е дявол знае какво!“

— Що за еснафски въпроси?... Ами ако ви кажа, да речем, хиляда пъти?...

В очите на младото момче се мярна хищна радост.

— Възникват ли гигантски организми?

— Нищо подобно! Е, вярно, че получените от мен организми са по-едри от обикновените... Е, имат някои нови качества... Но все пак в случая най-важна е не големината, а невероятната скорост на размножаване — каза за беля Персиков и тутакси се ужаси.

Младото момче изписа цяла страница, праметна я и продължи да дращи.

— Ама недейте писа! — вече предавайки се и усещайки, че е в ръцете на младото момче, отчаяно се примоли Персиков. — Какви ги пишете?

— Вярно ли е, че за две денонощия от жабуняка могат да се получат 2 милиона попови лъжички?

— От какво количество жабуняк? — пак кипна и се разкрещя Персиков. — Вие виждали ли сте някой път зрънце хайвер... е, да

речем, от дървесна жаба?

— От двеста грама? — попита младото момче, без да се смущава.

Персиков поморавя.

— Ама кой мери така? Пфу! Какви ги приказвате?! Е, вярно, ако се вземат двеста грама жабешки хайвер... тогава комай... дявол да го вземе, е, някъде около това количество, а може и значително повече!

В очите на младото момче засвяткаха брилянти и то на бърза ръка издраска още една страница.

— Вярно ли е, че това ще предизвика световен преврат в животновъдството?

— Що за вестникарски въпрос? — изви Персиков. — И изобщо не ви давам разрешение да пишете глупости. По лицето ви виждам, че пишете някаква гадост!

— Най-убедително ви моля, професоре, за една снимчица — изрече младото момче и затвори бележника си.

— Какво? Моя снимка? За вашите списанийца? Заедно с дивотиите, които пишете в тях? Не, не и не... И съм зает... много ще ви моля!...

— Макар и стара. Моментално ще ви я върнем.

— Панкрат! — изрева професорът вбесен.

— Много ми беше приятно — каза младото момче и изчезна.

Вместо Панкрат иззад вратата се дочу странно равномерно скрибуцане на машина, ковано потропване по пода и в кабинета се появи необикновено дебел човек, облечен с блуза и панталон, ушити от одеялна тъкан. Левият му механичен крак щракаше и топуркаше, а в ръцете си държеше чанта. Бръснатото му кръгло лице, напълнено с жълтеникаво желе, демонстрираше приветлива усмивка. Той се поклони по офицерски на професора и се изправи, вследствие на което кракът му щракна пружинено. Персиков онемя.

— Господин професоре — започна непознатият с приятен дрезгав глас, — извинете простосмъртния, който нарушава уединението ви.

— Репортер ли сте? — попита Персиков. — Панкрат!

— Съвсем не, господин професоре — отговори дебелакът, — разрешете да ви се представя — капитан далечно плаване и сътрудник на „Промислен вестител“ към Съвета на народните комисари.

— Панкрат! — истерично се развика Персиков и в същия миг в ъгъла изхвърли червен сигнал и меко зазвъня телефонът.

— Панкрат! — повтори професорът. — Слушам.

— Ферцайен зи бите, хер професор — изхъхри телефонът на немски, — дас их щьоре. Их бин митарбайтер дес „Берлинер Тагеблатс“...

— Панкрат! — викна в слушалката професорът. — Бин моментал зер бешептигт унд кан зи десхалб етцт ниht емфанген!... Панкрат!!!

А на входната врата на института вече започваха да звънят.

* * *

— Кошмарното убийство на улица Бронная!!! — виеха неестествени, силни гласове и се въртяха посред светлините между колелата и отблясъците на фаровете по нагрятия конски паваж. — Кошмарен мор по кокошките на овдовялата попадия Дроздова с портрета й... Кошмарното откритие на лъча на живота на професор Персиков!

Персиков така се стрелна, че насмалко не го прегази един автомобил, и яростно грабна вестника.

— 3 копейки, гражданино! — извика момчето, шмугна се в тълпата на тротоара и отново завреця: — „Червен вечерен вестник“, откритието на хикс-лъча!

Зашеметеният Персиков разгърна вестника и се притисна до един стълб. На втора страница от левия ъгъл в размазана рамка го погледна плешив човек с безумни очи и увиснала долна челюст, плод на художественото творчество на Алфред Бронски. „В. И. Персиков, откривателят на загадъчния червен лъч“, гласеше текстът под рисунката. Отдолу, под заглавието „Световната загадка“, статията започваше с думите:

„Седнете“ — приветливо ни каза маститият учен Персиков...”

Под статията се кипреше подписът „Алфред Бронски (Алойзо)“.

Зеленикава светлина излетя над покрива на университета, на небето изскочиха огнените думи „Говорящ вестник“ и веднага тълпата задръсти Моховая.

„Седнете!!! — ревна изведнъж през рупора на покрива един крайно неприятен тънък глас, много приличащ на гласа на увеличени хиляди пъти Алфред Бронски — приветливо ни каза маститият учен Персиков. — Аз отдавна исках да запозная московския пролетариат с резултатите от моето откритие...“

Зад гърба на Персиков се зачу тихо механично скрибуцане и някой го дръпна за ръкава. Когато се обърна, той видя жълтото кръгло лице на собственика на механичния крак. Очите му бяха навлажнени от сълзи и устните му потрепераха.

— Мен, господин професоре, не пожелахте да ме запознаете с резултатите от вашето изумително откритие — печално каза той и въздъхна дълбоко. — Отиде ми хонорарчето.

Той гледаше тъжно покрива на университета, където в черната буря вилнееше невидимият Алфред. На Персиков, който знае защо, му дожаля за дебеланкото.

— Аз — измърмори той, като ловеше с омраза думите от небето — никакво „седнете“ не съм му казал! Той просто е невидан нахалник! Извинете ме, моля ви се, но наистина, когато работиш, а при теб нахълтват... Не става дума за вас, разбира се...

— Може би, господин професоре, ще ми дадете поне описание на вашата камера? — подмазвачески и скръбно заговори механичният човек. — Вече би трябвало да ви е все едно.

„От двеста грама хайвер за три дена се излюпва толкова количество попови лъжички, че е невъзможно да бъдат, преброени“ — рече невидимият през рупора.

— Ту-ту — глухо ръмжаха автомобилите по Моховая.

— Хо-хо-хо... Я гледай ти, хо-хо-хо — шумолеше тълпата, вирейки глави.

— Голям мръсник, а? — разтреперан от възмущение засъска Персиков на механичния човек. — Какво ще кажете? Ама аз ще се оплача от него!

— Възмутително! — съгласи се дебеланкото.

Ослепителен виолетов лъч блъсна професора в очите и всичко наоколо пламна — стълбът, парче от паважа, жълтата стена, любопитните лица.

— Вас филмират, господин професоре — възхитено прошепна дебеланкото и увисна като топуз на ръката на професора. Във въздуха

нещо зачатка.

— Да вървят по дяволите всичките! — измъчено викна Персиков, докато се изскубваше с топуза от тълпата. — Ей, такси. На Пречистенка!

Олющената овехтяла кола, модел 24-та година, забълбука до тротоара и професорът се мушна в купето, правейки опити да се откачи от дебеланкото.

— Пречите ми — изсъска той и се закри с юмруци от виолетовата светлина.

— Четохте ли?! Какво крещят?... На Малая Бронная са заклали професор Персиков заедно с дечицата му!... — викаха наоколо из тълпата.

— Никакви дечица нямам, простаци с простаци — кресна Персиков и изведнъж влезе във фокуса на черния апарат, който го застреля в профил с отворена уста и яростни очи.

— Крх... ту... крх... ту — изрева таксито и се вряза в навалищата.

Дебеланкото вече седеше в купето и топлеше хълбока на професора.

V ГЛАВА

КОКОШАТА ИСТОРИЯ

В забутаното провинциално градче, някога Троицк, а сега Стекловск, Костромска губерния, Стекловска околия, на стъпалата пред една къщурка на някогашната Катедрална, а сега Персонална улица излезе забрадена жена със сива рокля на басмени букети и зариди. Тази жена, вдовицата на бившия катедрален протоерей на бившата катедрала Дроздова, ридаше толкова гръмогласно, че скоро от отсрещната къщурка през прозорчето се подаде женска глава с вълнена забрадка и възкликна:

— Какво става, Степановна, пак ли?

— Седемнайсетата! — отговори бившата Дроздова, разливайки се в ридания.

— Мале-малее — заскимтя и заклати глава жената със забрадката, — какво става? Разгневил се е Господ, право ти казвам! Ама наистина ли умря?

— Ела, ела виж, Матрьона — мърмореше попадията като хълцаше шумно и тежко, — виж какво ѝ е!

Тракна сивата клюмнала вратичка, босите женски крака преджапаха прашните гърбици на улицата и мократа от сълзи попадия поведе Матрьона към птичарника си.

Трябва да кажем, че вдовицата на отец протоерей Саватий Дроздов, починал през 26-а година от антирелигиозни огорчения, не падна духом, а се зае много успешно с птицевъдство. Щом работите на вдовицата потръгнаха, обложиха я с такъв данък, че птицепроизводството аха-аха да се прекрати, ако не бяха се намерили добри хора. Те посъветваха вдовицата да подаде до местните власти заявление, че тя, вдовицата, основава трудова птицевъдна кооперация. В състава на кооперацията влязоха самата Дроздова, вярната ѝ слугиня Матрьошка и глухата племенница на вдовицата. Вдовицата бе освободена от данъка и птицепроизводството ѝ дотам процъфтя, че през 28-а година из прашното дворче, заградено от кокоши къщурки,

се разхождаха близо 250 кокошки, между които имаше дори кохинхинки. Яйцата на вдовицата всяка неделя се появяваха на стекловския пазар, яйцата на вдовицата се продаваха в Тамбов, а от време на време се показваха и на стъклените витрини на някогашния магазин „Сирене и масло“ на Чичкин в Москва.

И ето че седемнайсетата поред от заранта брамапутра, любимата ѝ качулатка, сновеше из двора и повръщаше. „Ър... рр... урл... урл... хо-хо-хо“ — правеше качулатката и извръщаше тъжни очи към слънцето, сякаш го виждаше за последен път. Пред носа на кокошката танцуваше клекнала членката на кооперацията Матрьошка с чашка вода.

— Качулатчице, миличка... пили-пили-пили... пийни си водица — умоляваше я Матрьошка и гонеше клюна на качулатката с чашката, но качулатката не искаше да пие. Тя отваряше широко клюн и виреше глава. След това започна да повръща кръв.

— Господиисусе! — извика гостенката и се плесна по бедрата. — Какви работи стават! Шурти ѝ кръвта като на заклана. Никога не съм виждала, да пукна, ако лъжа, кокошка да я боли стомах, сякаш е човек.

И това бяха последните напътствени думи към клетата качулатка. Тя ненадейно се тръшна на една страна, безпомощно побочка с клюн из прахоляка и избели очи. После се обърна по гръб, навири и двата си крака и остана неподвижна. Басово се разплака Матрьошка, разплисквайки чашката, разплака се и самата попадия — председателката на кооперацията, а гостенката се наведе над ухото ѝ и зашепна:

— Степановна, да не ми е името Матрьона, ако кокошките ти не са урочасани. Къде се е чуло и видяло таквоз нещо? То таквиз кокошки болести няма! Някой ти е направил магия на кокошките.

— Тия пусти мои врагове! — възкликна попадията към небето. — Какво още искат, да ме уморят ли?

На думите ѝ отвърна мощно петльовско кукуригане и след това от курника се измъкна някак на една страна, съвсем като буен пияница от питейно заведение, проскубан кльоцав петел. Той се опули зверски към тях, поприсъпя на едно място, разпери крила като орел, но никъде не излетя, а започна да тича из двора, в кръг, като кон на корда. На третия кръг се спря и се изповръща, после взе да храчи и да хъхри, изплю наоколо сума ти кървави петна, капична се и краката му

щръкнаха към слънцето като мачти. Женски вой огласи двора. И от кокошите къщурки му отвърна тревожно кудкудякане, пляскане и шаване.

— Кажи ми, не е ли туй урочасване?! — победоносно попита гостенката. — Викни отец Сергей, да им чете.

В шест часа вечерта, когато слънцето беше смъкнало огнената си мутра между мутрите на младите слънчогледи, в двора на птицевъдното стопанство отец Сергей, настоятелят на катедралния храм, беше завършил молебена и се измъкваше от патрахила. Любопитни човешки глави стърчаха над вехтата тараба и в пролуките ѝ. Скръбната попадия целуна кръста, хубавичко намокри жълтата като канарче оръфана рубла със сълзи и я връчи на отец Сергей, в отговор на което той с въздишка подхвърли нещо по въпроса, че Господ ни се е разгневил. При това видът на отец Сергей беше такъв, сякаш той прекрасно знае защо именно се е разгневил Господ, ала няма да го каже.

Подир туй гълпата от улицата се разотиде, а тъй като кокошките си лягат рано, никой не разбра, че на съседа на попадията Дроздова са му пукнали в курника наведнъж три кокошки и петелът. Те повръщаха също като кокошките на Дроздова, но смъртта им настъпи в заключения курник тихо. Петелът тупна от летвата надолу с главата и в тази позиция предаде богу дух. Що се отнася до кокошките на вдовицата, те измряха веднага след молебена и до вечерта в курниците стана мъртво и тихо, вкочанените птици лежах на камари.

Заранта градът стана като ударен от гръм, защото историята бе придобила страшни и чудовищни размери. На улица Персонална до пладне останаха живи само три кокошки, в крайната къщурка, където живееше под наем околийският финансов инспектор, но и те измряха към един часа подиробед. А вечерта градчето Стекловск бръмчеше и кипеше като кошер и из него се разнасяше страшната дума „мор“. Името на Дроздова попадна в местния вестник „Червен боец“ в статията, озаглавена: „Нима кокоша чума?“, а оттам се прехвърли в Москва.

* * *

Животът на професор Персиков придоби странна, тревожна и вълнуваща окраска. С една дума, в тази обстановка направо не можеше да се работи. Щом се отърва от Алфред Бронски, изключи в кабинета си в института телефона, като му свали слушалката, а вечерта, минавайки с трамвая по Охотний ряд, професорът се видя на покрива на огромната сграда с червен надпис „Работнически вестник“. Той, професорът, наситнен, зелен и мигащ, се вмъкваше в купето на таксито, а след него, вкопчено в ръкава му, се вмъкваше механично кълбо, облечено с одеяло. Професорът на покрива, на белия екран, затулваше с юмруци лицето си от виолетовия лъч. След това изскочи огнен надпис: „Професор Персиков, пътувайки с автомобил, дава обяснение на нашия прочут репортер капитан Степанов“. И наистина: покрай храма на Христос, по Волхонка, профуча трепкащ автомобил и в него се мяташе професорът, а физиономията му беше като на приклещен вълк.

— Това са някакви дяволи, а не хора — изръмжа през зъби професорът и си продължи по пътя.

Същата вечер, когато се прибра вкъщи на Пречистенка, зоологът получи от икономката си Маря Степановна 17 бележки с телефонните номера, които са се обаждали по време на неговото отсъствие, и словесната декларация на Маря Степановна, че тя е съсипана. Професорът се намери да накъса бележките, но се спря, защото срещу един от номерата видя добавката: „Народен комисар по здравеопазването“.

— Какво е това? — искрено недоумяваше ученият чудак. — Какво ги е прихванало?

В 10 1/4 същата вечер на вратата се позвъни и професорът се видя принуден да разговаря с някакъв ослепително издокаран гражданин. Професорът го прие благодарение на визитната му картичка, на която бе изобразено (без малко и фамилно име): „Пълномощен шеф на търговските отдели на чуждестранните представителства към Републиката на съветите“.

— Дявол да го вземе — изръмжа Персиков, захвърли на зеленото сукно лупата и някакви диаграми и каза на Маря Степановна: — Поканете тоя пълномощник тук, в кабинета.

— С какво мога да ви бъда полезен? — попита Персиков с такъв тон, че на шефа му се издължи лицето. Персиков премести очилата от

носа на челото си, след това обратно и огледа посетителя. Той целият лъщеше от лак и скъпоценни камъни и беше сложил на дясното си око монокъл. „Каква гнусна муцуна“ — кой знае защо, си помисли Персиков.

Гостът започна отдалеч и, по-точно казано, поиска разрешение да запали пура, вследствие на което Персиков го покани да седне с голяма неохота. След това гостът изрече дълги извинения по повод на това, че е дошъл късно, „но... денем господин професорът не може да бъде хванат... хихи... пардон... намерен“. (Когато се смееше, гостът хлипаше като хиена.)

— Да, аз съм зает човек! — толкова кратко му отговори Персиков, че лицето на госта повторно се издължи.

Въпреки това той си е позволил да обезпокои прочутия учен — времето, както се казва, е пари... нали пурата не пречи на професора?

— Мър-мър-мър — отговори Персиков. Той разреши...

Нали професорът е открил лъча на живота?

— Ама моля ви се, на какъв живот! Това са вестникарски измишльотини! — оживи се Персиков.

— Ах, не, хи-хи-хе... — Той прекрасно разбира скромността, която краси всички истински учени... излишно е да приказваме... Днес са се получили телеграми... В световните столици като например Варшава и Рига вече е известно всичко за лъча. Името на проф. Персиков се повтаря по цял свят... Цял свят със затаен дъх следи работата на проф. Персиков... Но на всички прекрасно им е известно колко тежко е положението на учените в Съветска Русия, антър ну соа ди... Нали тук няма външни лица?... Уви, тук не умеят да ценят труда на учения и поради това той би искал да си поговори с професора... Една чужда държава предлага на професор Персиков съвсем безкористна помощ в неговите лабораторни експерименти. Защо му е тук да хвърля бисер, както се казва в Светото писание? На държавата ѝ е известно какво е изтърпял професорът през 19-а и 20-а година по време на тая, хи-хи... революция. Естествено, всичко ще се държи в строга тайна... професорът ще запознае държавата с резултатите от работата си, а срещу това тя ще финансира професора. Нали е построил камера, интересно би било да се видят чертежите на тази камера...

И гостът извади от вътрешния джоб на самото си белоснежна пачка банкноти...

Същинска дреболия, 5000 рубли например като капаро професорът може да получи в момента... и от разписка няма нужда... професорът дори ще засегне пълномощния търговски шеф, ако отвори дума за разписка.

— Вън!!! — толкова страшно изрева Персиков, че пианото в гостната издаде звук от тънките клавиши.

Гостът изчезна така, че разтрепераният от ярост Персиков след малко вече се съмняваше идвал ли е той, или това е халюцинация.

— Тия галоши негови ли са?! — кресна подир миг Персиков в антрето.

— Забрави ги — отговори разтреперана Маря Степановна.

— Да се изхвърлят!

— Къде да ги изхвърля?! Нали ще дойде да си ги поиска?!

— Предайте ги на домовия комитет. Срецу разписка. Да не съм видял повече тия галоши! На комитета! Да приемат шпионските галоши!...

Маря Степановна се прекръсти, вдигна великолепните вносни галоши и ги изнесе през задния вход. Там постоя зад вратата, а после скри галошите в килера.

— Предадохте ли ги? — бушуваше Персиков.

— Предадох ги.

— Искам разписката.

— Ама недейте така, Владимир Ипатич. Председателят е неграмотен!...

— Още. На секундата. Искам. Да ми се даде. Разписка. Вместо него да се разпише някой грамотен тиквеник!

Маря Степановна само повъртя глава, излезе и след 1/4 час се върна със следната бележка:

„Получени за фонда от проф. Персиков 1 (един) чи гал. Колесов“

— А това какво е?

— Жетонът на галошите.

Персиков стъпка жетона с крака, а разписката сложи под пресата на бюрото си. След това някаква мисъл помрачи високото му чело. Той се втурна към телефона, вдигна по тревога Панкрат в института и го попита: „Всичко ли е наред?“ Панкрат зарева в слушалката нещо

такова, от което можеше да се разбере, че според него всичко е наред. Но Персиков се успокои само за малко. Начумерен, той сграбчи телефона и изрече в слушалката следното:

— Дайте ми тая, как ѝ викаха, „Лубянка“. Мерси... На кого там от вас трябва да кажа... при мен тук идват някакви подозрителни субекти с галоши, да... Професорът от IV университет Персиков...

Слушалката изведнъж рязко прекъсна разговора, Персиков се сащиса и започна да мърмори през зъби някакви псувни.

— Ще пиете ли чай, Владимир Ипатич? — плахо се осведоми Маря Степановна, надничайки в кабинета.

— Никакъв чай няма да пия... мър-мър-мър, и дявол да ги вземе всичките... до един са пощурели.

Точно след десет минути професорът посрещаше в кабинета си нови гости. Единият от тях, приятен, закръглен и много учтив, беше облечен със скромна, походна военна куртка и брич. На носа му като кристална пеперуда бе кацнало пенсне. Изобщо приличаше на ангел с лачени ботуши. Вторият, дребничък, страшно мрачен, беше цивилно облечен, но цивилното му седеше така, сякаш го притесняваше. Третият гостенин се държеше особено, не влезе в кабинета на професора, а остана в полутъмното антре. При това осветеният и пронизан от струи тютюнев дим кабинет беше целият пред очите му. На лицето на този трети, който също беше цивилно облечен, се кипреше пенсне с тъмни стъкла.

Двамата в кабинета направо измъчиха Персиков, докато разглеждаха визитната картичка, докато го разпитваха за петте хиляди и го караха да опише външността на госта си.

— Абе дявол го знае — боботеше Персиков, — накъсо казано, отвратителна мутра. Дегенерат.

— А не му ли е стъклено окото? — дрезгаво попита дребният.

— Дявол го знае. Не, впрочем не е стъклено, очите му шарят.

— Не е ли Рубинщейн? — въпросително и тихо каза ангелът на дребния цивилен. Но той поклати глава мрачно и отрицателно.

— Рубинщейн няма да даде без разписка, в никой случай — забоботи той — Не е работа на Рубинщейн това. Тук е била някоя по-голяма клечка.

Историята с галошите предизвика експлозивен, извънредно жив интерес от страна на гостите. Ангелът каза по телефона на домовата

канцелария само няколко думи: „ГПУ вика незабавно секретаря на домкома Колесов в жилището на професор Персиков с галошите“, и Колесов начаса, пребледнял, се появи в кабинета, понесъл галошите в ръце.

— Васенка! — тихо викна ангелът оногова, който седеше в антрето. Той се надигна бавно и се помъкна към кабинета като разглобен. Тъмните стъкла напълно бяха погълнали очите му.

— Е? — попита той лаконично и сънено.

— Галошите.

Затъмнените очи се плъзнаха по галошите и на Персиков му се стори, че изпод стъклата настрана само за миг блеснаха съвсем не сънени, а, напротив, изумително бодливи очи. Но те моментално угаснаха.

— Е, Васенка?

Оня, на когото му викаха Васенка, отговори с отпуснат глас:

— Какво толкова се чудите? Галошите са на Пеленжковски.

Фондът незабавно се лиши от подаръка на професор Персиков. Галошите изчезнаха в един вестник. Крайно зарадваният ангел с куртката стана и започна да стиска ръката на професора и дори държа кратка реч, чието съдържание се свеждаше до следното: това прави чест на професора... Професорът може да бъде спокоен... повече никой няма да го безпокои, нито в института, нито вкъщи... ще бъдат взети мерки, камерите му са в пълна безопасност...

— А не е ли възможно да разстреляте репортерите? — попита Персиков, като гледеше над очилата си.

Този въпрос много развесели гостите. Не само начумереният дребосък, но дори затъмненият се усмихна в антрето. Ангелът, грейнал, обясни, че това е невъзможно.

— А що за мръсник беше тоя, който идва при мен?

Изведнъж всички престанаха да се усмихват и ангелът отговори уклончиво, че това трябва да е бил някой дребен аферист, няма смисъл да му се обръща внимание... и въпреки това той много моли гражданина професор да държи в пълна тайна тазвечерното произшествие, и гостите си отидоха.

Персиков се върна в кабинета си, при диаграмите, но въпреки това не можа да се залови за работа. Телефонът изхвърли огнено кръгче и един женски глас предложи на професора, ако желае, да се

ожени за интересна и пламенна вдовица със седемстайно жилище. Персиков заквича в слушалката:

— Съветвам ви да идете на психиатър... — и получи второ обаждане.

Този път Персиков поомекна, защото лицето, а то беше доста известно, му се обаждаше от Кремъл. То дълго и съчувствено разпитва Персиков за работата му и изяви желание да посети лабораторията. След разговора Персиков си избърса челото и остави слушалката до телефона. Тогава в горната квартира отекнаха странни тръби и се разнесоха воплите на валкириите — радиоприемникът на директора на текстилното обединение бе хванал Вагнеровия концерт в Большой театър. През воя и грохота, които се сипеха откъм тавана, Персиков закрепя на Маря Степановна, че ще даде директора под съд, че ще строши това радио, че ще избяга от Москва където му очите видят, защото очевидно са си поставили за цел да го изгонят. Строши лупата, легна си да спи в кабинета на коженото канапе и заспа, унесен от нежното ромолене на клавишите на прочутия пианист, долитащо от Большой театър.

Изненадите продължиха и на другия ден. Когато стигна с трамвая до института, Персиков завари на стъпалата пред главния вход непознат нему гражданин с модно зелено бомбе. Той внимателно огледа Персиков, но не му зададе никакви въпроси и затова Персиков го изтърпя. Но във вестибюла на института освен сащисания Панкрат при влизането на Персиков се изправи второ бомбе и го поздрави любезно:

— Добро утро, гражданино професор.

— Какво искате? — страшно попита Персиков, докато свличаше с помощта на Панкрат палтото от гърба си. Но бомбето бързо укроти Персиков, като му прошепна с най-нежен глас, че професорът няма защо да се тревожи. То, бомбето, се намира тук тъкмо за да отърве професора от всякакви натрапчиви посетители... че професорът може да бъде спокоен не само за вратата на кабинета си, но и за прозорците. След това непознатият обърна за миг ревера на сакото си и показа на професора някаква значка.

— Хъм... при вас работата май е добре организирана — измуча Персиков и добави наивно: — А какво ще ядете тук?

Бомбето се усмихна и обясни, че ще го сменят.

Трите дена след това преминаха великолепно. Професора на два пъти го посетиха от Кремъл и веднъж дойдоха студентите да ги изпита. Студентите бяха изпопукани до един и по лицата им се четеше, че Персиков вече буди в тях направо суеверен ужас.

— Станете кондуктор! Вие не можете да се занимавате със зоология — ехтеше откъм кабинета.

— Строг ли е? — попита бомбето Панкрат.

— Уу, да не ти дава Господ — отговори Панкрат, — някой и да издържи, излиза, клетникът, от кабинета и се олюлява. Пот шурти от него. И право в бирарията.

Покрай всички тия дребни грижи професорът не усети как се изнизаха трите денонощия, но на четвъртото пак го върнаха към действителния живот и причина за това стана един тънък и писклив глас откъм улицата.

— Владимир Ипатич! — викна гласът през отворения прозорец на кабинета откъм улица Херцен. На гласа му провървя: през последните дни Персиков беше се преуморил. В този момент той тъкмо си почиваше, гледаше безразлично и отпуснато със зачервените си като на зайче очи и пушеше в креслото. Той повече не можеше. И затова дори с известно любопитство надникна през прозореца и видя на тротоара Алфред Бронски. Професорът веднага позна титулвания притежател на визитната картичка по островърхата мека шапка и по бележника. Бронски нежно и почтително се поклони на прозореца.

— Ах, вие ли сте? — попита професорът. Не му стигнаха сили да се ядоса и дори му се стори интересно какво ли ще стане по-нататък. Прикрит от прозореца, той се чувстваше в безопасност от Алфред. Несменяемото бомбе на улицата незабавно обърна ухо към Бронски. На лицето на репортера цъфна безкрайно умилна усмивка.

— Няма да ви задържам, драги професоре — започна Бронски, напрягайки гласа си от тротоара, — имам само едно въпросче, и то чисто зоологическо. Позволявате ли да ви го задам?

— Задайте го — лаконично и иронично отговори Персиков и си помисли: „Все пак в тоя мръсник има нещо американско.“

— Какво ще кажете относително кокошките, драги професоре? — викна Бронски, събрал дланите си като фуния.

Персиков се смая. Седна на перваза на прозореца, после се смъкна от него, натисна копчето и викна, сочейки прозореца с пръст:

— Панкрат, пусни онзи от тротоара да влезе.

Когато Бронски се появи в кабинета, Персиков дотам разшири благоволения си, че му изръмжа: „Седнете!“

И Бронски, възхитено усмихнат, седна на въртящото се столче.

— Обяснете ми, ако обичате — започна Персиков, — вие ли пишете там, в тия ваши вестници?

— Да, аз.

— Добре, тогава не ми е ясно как можете да пишете, след като не сте се научили да говорите правилно. Какви са тия „няма да ви задържам“ и „относително кокошките“? Сигурно сте искали да попитате „относно кокошките“?

Бронски се разсмя с половин уста, но почтително:

— Валентин Петрович ни редактира.

— Кой е тоя Валентин Петрович?

— Завеждащият литературната част.

— Както и да е. Впрочем аз не съм филолог. Да оставим настрана вашия Валентин Петрович. Какво именно желаете да научите относно кокошките?

— Изобщо всичко, което кажете, професоре.

В този момент Бронски се вьоръжи с молив. В очите на Персиков засвяткаха победоносни искри.

— Грешката ви е, че сте дошли при мен, аз не съм специалист по пернатите. Най-добре би било да потърсите Емелян Иванович Португалов, в I университет. Лично аз знам твърде малко...

Бронски възхитено се усмихна, за да покаже, че е разбрал шегата на драгия професор. „Шега — мило!“ — драсна той в бележника си.

— Впрочем, ако ви е интересно, моля. Кокошките, или гребенестите... са род птици от клас кокошеви. От семейство фазанови... — започна Персиков на висок глас и гледайки не Бронски, а нейде към далечината, където пред него се подразбираха хиляди души — от семейство фазанови... фазанидо. Представяват птици с месесто-кожен гребен и две перки под долната челюст... хъм... макар че може да е и само една в средата на брадичката... Какво друго? Крилата им са къси и заоблени... Опашка средно дълга, донякъде стъпаловидна и дори, бих казал, покривообразна, средните пера са сърповидно извити... Панкрат, донеси от моделния кабинет модел № 705, надлъжен разрез на петел... Впрочем трябва ли ви това?...

Панкрат, недей да носиш модела... Повтарям ви, че не съм специалист, по-добре идете при Португалов. Тъй, лично на мен са ми известни 6 вида диви кокошки... хъм... Португалов знае повече... в Индия и в Малайския архипелаг. Например банкивският петел, или казинту, той обитава предпланините на Хималаите, цяла Индия, Асам и Бирма... Вилоопашатият петел, или галус вариус, се среща на Ломбок, Сумбав и Флорес. А на остров Ява се среща интересният петел галус енсус, в Югоизточна Индия мога да ви препоръчам много красивия зонератов петел... После ще ви го покажа на рисунка. Що се отнася до Цейлон, там срещаме петела на Стенли, който не се размножава никъде другаде.

Бронски седеше опулен и пишеше като луд.

— Какво още да ви съобщя?

— Бих искал да науча нещо за кокошите болести — съвсем тихо прошепна Алфред.

— Хъм... аз не съм специалист... Португалов попитайте... Впрочем... Е, лентовидни глисти, смукачи, кърлежи, кокошинки, бълхи, кокоша холера, дифтеритно възпаление на лигавицата... Пневмономикоза, туберкулоза, кокоши кел... сума болести има (искри играеха в очите на Персиков)... отравяне, да речем, с бленика, тумори, английска болест, жълтеница, ревматизъм, гъбичките ахорнон шенлайни... много интересна болест. При заболяване от нея на гребена се образуват малки петънца, наподобяващи плесен...

Бронски избърса потта от челото си с цветна носна кърпа.

— А коя според вас, професоре, е причината за сегашната катастрофа?

— Каква катастрофа?

— Как, ама не сте ли чели, професоре? — учуди се Бронски и измъкна от чантата си измачкан брой „Известия“.

— Не чета вестници — отговори Персиков и се намръщи.

— Но защо, професоре? — нежно попита Алфред.

— Защото печатат всякакви дивотии — каза Персиков, без да се замисля.

— Но как може, професоре? — меко прошепна Бронски и разгърна вестника.

— Какво е това? — попита Персиков и чак се надигна от мястото си. Сега искри заподскачаха в очите на Бронски. Той подчерта с острия

си, лакиран пръст невероятно едрото заглавие, заемащо цялата горна част на страницата: „Кокоши мор в републиката“.

— Какво? — попита Персиков и премести очилата на челото си.

VI ГЛАВА

МОСКВА ПРЕЗ ЮНИ 1928 ГОДИНА

Тя беше озарена, светлините танцуваха, гаснеха и пламваха. На Театралния площад се въртяха белите фарове на автобусите, зелените светлини на трамваите; над бившия магазин „Мюр и Мерилиз“, над десетте надстроени над него етажа подскачаше електрическа разноцветна жена и изхвърляше буква по буква разноцветните думи „*работнически кредит*“. В градинката срещу Большой театър, където нощем плющеше разноцветен шадраван, се блъскаше и гълчеше тълпа. А над Большой театър един гигантски рупор виеше:

— Антикокошите ваксини в Лефортовия ветеринарен институт са дали блестящи резултати. Броят на измрелите кокошки... към днешна дата е намалял двойно.

След това рупорът промени тембъра си, в него нещо ръмжеше, над театъра пламваше и угасваше зелена струя и рупорът се оплакваше басово:

— Образувана е извънредна комисия за борба с кокошата чума, включваща народния комисар по здравеопазването, народния комисар по земеделието, завеждащия животновъдството другаря Пилев-Шопаров, професорите Персиков и Португалов... и другаря Рабинович!... Нови опити за интервенция!... — кискаше се и плачеше като чакал рупорът. — Във връзка с кокошата чума!

Улиците Театрална, Неглинна и Лубянка пламтяха от бели и виолетови ивици, пръскаха лъчи, виеха с клаксони, вдигаше се прах на кълбета. Тълпи се струпваха край стените пред големите листове на обявите, осветени от резки червени рефлектори.

„Под страх от най-строга отговорност на населението се забранява да консумира кокоше месо и яйца. При опит да ги продават на пазарите на частните търговци ще се търси наказателна отговорност с конфискация на цялото им имущество. Всички граждани, които притежават яйца, трябва спешно да ги предадат в районния участък на милицията.“

На покрива на „Работнически вестник“ на екрана се виждаше, стигаща чак до небето, камара от кокошки и зеленикави пожарникари, трепкайки и искрейки, хванали маркучи, ги поливаха с газ. След това по екрана се люшнаха червени вълни, мъртвият пушек набъбваше и се развяваше на парцали, пълзеше като струя и изскачаше огненият надпис: „Изгарянето на кокоши трупове в Ходинка“.

Като очи на слепци гледаха сред лудешки грейналите витрини на магазините, отворени до 3 часа през нощта, с две почивки за обед и вечеря, закованите с дъски прозорци под табелите: „Яйцепродавница. Качеството гарантирано“. Много често с тревожен вой, изпреварвайки тежките автобуси, край милиционерите профучаваха съскащи автомобили с надпис: „Мосздравотдел. Бърза помощ“.

— Още някой се е наплюскал с развалени яйца — шумоляха в тълпата.

В Петровския безистен грееха зелените и оранжевите фенери на прочутия в цял свят ресторант „Ампир“ и в него по масите, до преносимите телефони, бяха сложени картонени обяви, окапани с ликьор: „По нареждане — омлет няма. Получихме пресни стриди.“

В Ермитажа, където като синци жално мъждукаха китайските фенерчета в повехналата, удушена зеленина, на убиващата очите с пронизващата си светлина естрада куплетистите Шрамс и Карманчиков пееха куплети, измислени от поетите Ардо и Аргуев:

*Ах, мамо, закъде съм
без яйца?... —*

и трополяха с крака степ.

Театърът, носещ името на покойния Всеволод Мейерхолд, загинал, както знаем, през 1927 година, докато поставял Пушкиновия „Борис Годунов“, когато рухнали трапезите с голите боляри, пусна движеща се разноцветна електрическа обява, възвестяваща пиесата на писателя Ерендорг „Кокоши дъх“, постановка на ученика на Мейерхолд, заслужилия режисьор на републиката Кухтерман. Наблизо, в „Аквариум“, примигвайки с рекламните си светлини и блестейки с полуразголените женски тела, в зеленината на естрадата, час по час заглушавано от ръкоплясканията, се играеше ревюто на писателя

Ленивцев „Кокоши чеда“. А по Тверская, с фенерчета от двете страни на муцуните, се нижеха на върволица циркови магаренца, носещи на гърбовете си грейнали плакати: „В театъра на Корш се възобновява Ростановият «Шантеклер»“.

Хлапетата вестникарчета ръмжаха и виеха между колелата на автомобилите:

— Кошмарната находка в подземие! Полша се готви за кошмарна война! Кошмарните опити на професор Персиков!

В цирка на бившия Никитин, на приятно миришещата на фъшкии кафява мазна арена, мъртвешки бледият клоун Бом казваше на издутия от карирана дебелина Бим:

— Знам защо си толкова печален!

— Що бе? — пискливо питаше Бим.

— Заровил си яйца, а милицията от 15-и участък ги е намерила.

— Ха-ха-ха — смееше се циркът така, че кръвта в жилите се вледеняваше радостно и жалостиво и трапеците и паяжините под извехтялото шапито започваха да се люлеят.

— Аап! — провикваха се пронизително клоуните и един охранен бял кон изкарваше на гърба си приказно красива жена със стройни крака и малиново трико.

Без да поглежда никого и без никого да забелязва, без да отвръща на подбутванията и тихите нежни повици на проститутките, в навалищата по Моховая вървеше, вдъхновен и самотен, увенчаният с нечакана слава Персиков. Той отиваше към светлинния часовник до Манежа. Тук, понеже не поглеждаше настрани, погълнат от мислите си, той се сблъска с един чудат старомоден човек и много зле си удари пръстите в дървения кобур на пистолета, окачен на колана на този човек.

— Ах, дявол да го вземе! — изписука Персиков. — Извинявайте.

— Извинявам се — каза минувачът с неприятен глас и те криволяво се разклециха в хорската мешавица. И професорът, който беше се запътил за Пречистенка, тутакси забрави за сблъскването.

VII ГЛАВА

ОРИС

Не се знае лефортовските ветеринарни ваксини ли излязоха добри, самарските заградителни отреди ли бяха действали както трябва, крутите мерки, взети спрямо изкупвачите на яйца в Калуга и Воронеж, ли бяха ефикасни, или успешно бе работила извънредната московска комисия, но добре е известно, че две седмици след последната среща на Персиков с Алфред Съюзът на републиките напълно се изчисти откъм кокошки. Тук-там в дворчетата из околийските градчета се търкаляха сиротни кокоши пера и предизвикваха просълзяване, а в болниците оздравяваха последните лакомници, привършвайки кървавия дрисък, съпътстван от повръщане. Човешките жертви, за щастие, общо за републиката бяха не повече от хиляда. Епидемията не предизвика безредици. Вярно, във Волоколамск по едно време се появи пророк, който възвести, че морът по кокошките е предизвикан единствено от комисарите, но не можа да си спечели голям успех. На волоколамския пазар набиха няколко милиционери, които изземваха кокошки от селянките, и изпотрошиха прозорците на местната поща. За щастие експедитивните волоколамски власти взеха мерки, в резултат от които, първо, пророкът прекрати дейността си и, второ, бяха сложени нови стъкла на прозорците на пощата.

Когато стигна на север до Архангелск и Сюмкина махала, морът се прекрати от само себе си по тая причина, че нямаше къде да върви — в Бяло море, както знаем, кокошки не се въдят. Спря се и във Владивосток, защото оттам започва океанът. В далечния Юг изчезна и стихна някъде в жежките пространства на Ордубат, Джулфа и Карабулак, а на запад по един много странен начин засече на полската и румънската граница. Климатът ли там беше друг, или изиграха роля преградно-граничните мерки, взети от съседните правителства, но фактът е, че морът не продължи по-нататък. Пресата в чужбина шумно, жадно обсъждаше нечувания в историята мор, а правителството на съветските републики, без да вдига никакъв шум,

работеше неуморно. Извънредната комисия за борба с кокошата чума бе преименувана в извънредна комисия за развитие и възраждане на птицепроизводството в републиката и се попълни с нова чрезвичайна тройка, състояща се от шестнайсет души. Бе основан „Добрококош“, между почетните заместник-председатели на който влязоха Персиков и Португалов. Във вестниците под техните портрети се появиха заглавията: „Масово закупуване на яйца в чужбина“ и „Господин Юз иска да провали яйчарската кампания“. Цяла Москва прочете хапливия фейлетон на журналиста Колечкин, който завършваше с думите: „Не си правете устата, господин Юз, за нашите яйца, имате си ваши!“

През последните три седмици професор Персиков съвсем капна от работа. Кокошите събития го извадиха от релсите и стовариха върху му двойна тежест. По цели вечери му се налагаше да участва в заседанията на кокошите комисии и от време на време да изтърпява дълги разговори ту с Алфред Бронски, ту с механичния дебеланко. Наложил му се заедно с професор Португалов и с приват-доцент Иванов и Борнгарт да анатомира и микроскопира кокошки в търсене на бацила на чумата и дори за три вечери да напише на бърза ръка брошурката: „За промените в черния дроб на кокошките при чума“.

В кокошата област Персиков работеше без особен плам, но това си беше съвсем естествено — цялата му глава бе пълна с друго — основно и важно, — с онова, от което беше го откъснала кокошата катастрофа, тоест от червения лъч. Навреждайки на и бездруго подкопаното си здраве, той крадеше от времето за сън и хранене, понякога не се прибираще на Пречистенка, а заспиваше на мушаменото канапе в кабинета си в института, за да може по цели нощи да се занимава с камерата и микроскопа.

Към края на юли напрежението поспадна. Работата на преименуваната комисия потече нормално и Персиков се върна към своите прекъснати експерименти. Микроскопите бяха заредени с нови препарати, в камерата под лъча зрееше с приказна бързина рибешки и жабешки хайвер. От Кьонигсберг с аероплан докараха специално поръчаните стъкла и към края на юли под наблюдението на Иванов механиците монтираха две нови големи камери, в които лъчът достигаше в основата си ширината на цигарена кутия, а на изхода цял метър. Персиков радостно потри ръце и започна да се готви за някакви тайнствени и сложни опити. Най-напред се разбра по телефона с

народния комисар на просветата и слушалката му изквака най-любезно и всяческо съдействие, а след това пак по телефона Персиков викна другаря Пилев-Шопаров, завеждащия отдел „Животновъдство“ към върховната комисия. Пилев прояви към Персиков най-топло внимание. Ставаше дума за голямата поръчка в чужбина, направена по заявка на професор Персиков. Пилев каза по телефона, че веднага ще телеграфира в Берлин и Ню Йорк. След това от Кремъл се осведомиха как вървят работите на Персиков и важният и благ глас попита не му ли трябва на Персиков автомобил.

— Не, благодаря ви. Предпочитам да пътувам с трамвая — отговори Персиков.

— Но защо? — попита тайнственият глас и се позасмя снизходително.

С Персиков изобщо всички разговаряха или с почитание и ужас, или пък с гальовна усмивка, сякаш беше малко, макар и едро момченце.

— Той върви по-бързо — отговори Персиков, след което звучният бас-баритон от слушалката каза:

— Е, както искате.

Мина се още една седмица, при което Персиков, отдалечавайки се все повече от стихващите кокоши въпроси, всецяло се потопи в изучаването на лъча. От безсънните нощи и преумората главата му се проясни, сякаш беше прозрачна, и олекна. Червените кръгове сега не слизаха от очите му и почти всяка нощ Персиков спеше в института. Само веднъж напусна зоологическото си убежище, за да изнесе в грамадната зала на Цекубу^[1] на Пречистенка доклад за своя лъч и за въздействието му върху яйцеклетката. Това беше гигантски триумф на зоолога чудак. В колонната зала от ръкоплясканията нещо се ронеше и падаше от таваните, съскащите дъгови прожектори заливаха със светлина черните смокинги на цекубистите и белите рокли на жените. На естрадата, до катедрата, в една чиния, сложена на стъклена маса, тежко дишаше и посивяваше влажна жаба, голяма колкото котка. На естрадата хвърляха бележки. Между тях имаше седем любовни и Персиков ги накъса. Председателят на Цекубу насила го издърпваше на естрадата, за да се кланя. Персиков се кланяше ядосано, ръцете му бяха потни, мокри и черната вратовръзка се намираше не под брадата му, а зад лявото му ухо. Пред него като в мъгла се мерзелееха стотици

жълти лица и мъжки бели гърди, изведнъж един жълт пистолетен кобур се мярна и изчезна някъде зад бялата колона. Персиков го забеляза смътно и го забрави. Но когато си тръгна след доклада и заслиза по малиновия килим на стълбището, изведнъж се почувства зле. За миг нещо черно закри яркия полилей във вестибюла и Персиков премаля и усети, че му се гади... Замириса му на изгоряло, стори му се, че по врата му лепкаво и горещо се стича кръв... И професорът се хвана с разтреперана ръка за перилото.

— Прилоша ли ви, Владимир Ипатич? — връхлетяха го отвсякъде разтревожени гласове.

— Не, не — отговори Персиков, съвземайки се, — просто съм се преуморил... да... Ще ви помоля за чаша вода...

* * *

Беше много слънчев августовски ден. Той пречеше на професора, затова щорите бяха спуснати. Подвижен рефлектор на едно краче хвърляше снопче остра светлина върху отрупаната с инструменти и стъкла маса. Смъкнал назад облегалката на въртящото се кресло, Персиков пушеше изнемощял и през лентите на дима гледаше с мъртви от умора, но доволни очи открянатата врата на камерата, където, загрявайки леко и бездруго задушния и мръсен въздух в кабинета, тихо лежеше червеният сноп на лъча. На вратата се почука.

— Е? — попита Персиков.

Вратата скръцна меко и влезе Панкрат. Той застана мирно и пребледнявайки от страх пред божеството, каза така:

— Орис иска да влезе при вас, господин професоре.

На бузите на учения се появи подобие на усмивка. Той присви очички и рече:

— Това е интересно. Само че аз съм зает.

— Тяхна милост разправя, че има официално писмо от Кремъл.

— Орис с официално писмо? Рядко съчетание — изрече Персиков и добави: — Добре де, дай го насам!

— Слушам — отговори Панкрат и изчезна като смок зад вратата.

След малко тя пак скръцна и на прага се появи човек. Персиков скръцна на винта и през рамо, над очилата, се вторачи във влезлия.

Персиков беше твърде далеч от живота — не се интересуваше от него, но сега дори на него му се наби в очи основната и главната черта на влезлия човек. Той беше странно старомоден. През 1919 година този човек би бил напълно уместен по улиците на столицата, би бил търпим през 1924 година, в началото ѝ, но през 1928 година бе странен. Сега, когато дори най-назадничавата част от пролетариата — хлебарите — облякоха сака, когато в Москва рядко се срещаше куртката — старомодното облекло, изоставено напълно в края на 1924 година, влезлият беше облечен с кожена двуредна куртка, зелен панталон, гети и половинки на краката, а на кръста му висеше огромен едновременен пистолет маузер с жълт очукан кобур. Лицето на влезлия направи на Персиков същото впечатление, което правеше на всички — крайно неприятно впечатление. Малките му очички гледаха света изумено и в същото време уверено, в късите му крака с плоски табани имаше нещо просташко. Лицето му беше синкаво избръснато. Персиков веднага се намръщи: Изхърка безмилостно с винта и гледайки дошлия вече не над очилата, а през тях, рече:

— Писмо ли носите? Къде е то?

Влезлият явно бе зашеметен от онова, което видя. Изобщо той не беше от тези, които се смуцават, но този път се смути. По очичките му личеше, че го е смаял преди всичко шкафът с 12 лавици, който стигаше до тавана и беше наблъскан с книги. След това, разбира се, камерите, в които като в ада мъждукаше малиновият, набъбнал в лещите лъч. И самият Персиков в полумрака до острата игла на лъча, изпадащ от рефлектора, беше достатъчно странен и величествен на въртящото се кресло. Пришълецът впери в него поглед, в който през самоувереността забележимо прескачаха искрици на уважение, не подаде никакво писмо, а каза:

— Аз съм Александър Семьонович Орис!

— Е? Какво има?

— Назначен съм за завеждащ показния совхоз „Червен лъч“ — поясни дошлият.

— Е та?

— Затуй съм дошъл при вас, другарю, с поверителен документ.

— Та за какво става дума? По-накратко, ако може.

Пришълецът разкопча куртката си и извади заповед, напечатана на великолепна дебела хартия. Подаде я на Персиков. А след това без

покана седна на въртящото се столче.

— Внимавайте да не бутнете масата — с омраза изрече Персиков.

Пришълецът уплашено погледна масата, на другия край на която във влажния тъмен отвор мъждукаха безжизнено като изумруди нечии очи. От тях лъхаше хлад.

Щом прочете документа, Персиков скочи от креслото си и се втурна към телефона. След няколко секунди той вече говореше припряно и крайно ядосано:

— Моля ви се... Не мога да разбера... Как така? Аз... Без да ми поискате съгласието, без да се посъветвате с мен... Но той кой знае колко бели ще направи!!!

Когато чу това, непознатият се извъртя крайно засегнат заедно със столчето.

— Извинявам се — започна той, — аз съм завеж...

Но Персиков му се закани с куката и продължи:

— Извинявайте, не мога да разбера... Аз най-сетне категорично протестирам. Не съм съгласен да се правят опити с яйца... Преди аз самият да съм ги провел...

В слушалката нещо квакаше и потракваше и дори отдалеч се разбираше, че гласът от слушалката е снизходителен и говори с малко момченце. Работата свърши с това, че поморавелият Персиков затръшна слушалката и каза не в нея, а към стената:

— Измивам си ръцете.

Върна се до масата, взе от нея документа, прочете го веднъж от горе на долу над очилата, после от долу на горе през очилата и неочаквано изрева:

— Панкрат!

Панират се появи на вратата като от отвор в пода на оперна сцена. Персиков го погледна и изръмжа:

— Махай се, Панкрат!

И Панкрат, без да изрази на лицето си ни най-малко учудване, изчезна.

След това Персиков се извърна към пришълеца и заговори:

— Моля... Подчинявам се. Не е моя работа. Пък и не ми е интересно.

Пришълецът повече се смая, отколкото се обиди от държането на професора.

— Извинявам се — започна той, — нали сте другар?...

— Само това знаете — другар, та другар... — мрачно избоботи Персиков и млъкна.

„Я го гледай“ — изписа се на лицето на Орис.

— Изви...

— Та да си дойдем на думата — прекъсна го Персиков. — Това е дъговата лампа. От нея получавате посредством преместване на окуляра — Персиков тракна с капака на камерата, която приличаше на фотоапарат — сноп светлина, който можете да фокусирате посредством преместване на обективите, ето го № 1... и на огледалото № 2 — Персиков загаси лъча, пак го запали на пода на азбестовата камера, — а на пода в лъча можете да сложите каквото поискате и да правите опити. Извънредно просто, нали?

Персиков искаше да изрази ирония и презрение, но пришълецът не ги забеляза, защото се вглеждаше внимателно с лъскавите си очички в камерата.

— Само ви предупреждавам — продължи Персиков, — че не бива да си пъхате ръцете в лъча, защото според моите наблюдения той предизвиква разрастване на епитела... а злокачествено ли е то, или не, за съжаление още не съм могъл да установя.

Пришълецът тутакси скри чевръсто ръце зад гърба си, изтървавайки кожения си каскет, и погледна ръцете на професора. Те бяха целите в йод, а дясната беше бинтована в китката.

— А вие, професоре?

— Можете да си купите гумени ръкавици от Швабе на Кузнецки — ядосано му отговори професорът. — Това не е моя грижа.

Изведнъж Персиков погледна пришълеца като през лупа:

— Откъде се взехте? Изобщо... защо вие?...

Орис най-сетне много се засегна.

— Изви...

— Все пак трябва да знам каква е работата!... Защо сте се вкопчили в тоя лъч?...

— Защото въпросът е извънредно важен...

— Аха. Извънредно, а? Тогава... Панкрат!

И когато Панкрат се появи:

— Чакай да си помисля.

И Панкрат покорно изчезна.

— Аз — каза Персиков — не мога да разбера следното: защо са това бързане и тая поверителност?

— Вие, професоре, направо ме смайвате — отговори Орис, — не знаете ли, че всички кокошки изпукаха до една?

— Че какво от това? — разкрещя се Персиков. — Вие какво искате, да ги възкресите моментално ли? И защо с помощта на един още неизучен лъч?

— Другарю професор — отговори Орис, — чудя ви се, честна дума. Казвам ви, че трябва да възобновим птицевъдството у нас, защото в чужбина пишат по наш адрес какви ли не гадости. Да.

— Нека си пишат...

— Хайде, хайде — загадъчно отговори Орис и поклати глава.

— Бих искал да знам на кого му е хрумнало да отглежда кокошки направо от яйца...

— На мен — отговори Орис.

— Аха... Тъй... А защо, ако мога да знам? Откъде сте научили за свойствата на лъча?

— Бях на доклада ви, професоре.

— Аз с яйца още нищо не съм правил!... Само се каня!

— Ей Богу, работата ще потръгне — убедително и неочаквано сърдечно каза Орис, — вашият лъч е толкова изключителен, че не пилета, ами и слонове могат да се отгледат с него.

— Знаете ли какво — рече Персиков, — вие не сте ли зоолог? Не? Жалко... от вас би излязъл много смел експериментатор. Да... но рискувате... да ви сполети неуспех... и само ще ми изгубите времето...

— Ще ви върнем камерите. Какво толкоз?

— Кога?

— Ами щом изкарам първата партида.

— Колко уверено го казвате! Добре! Панкрат!

— Довел съм хора — каза Орис. — И охрана...

Надвечер кабинетът на Персиков осиротя... Масите се оголиха. Хората на Орис откараха трите големи камери и оставиха на професора само първата му, малката, с която бе започнал опитите.

Започна да пада здрач, тъматата завзе института, потече по коридорите. В кабинета се чуваха монотонни стъпки — Персиков в

тъмното кръстосваше голямата стая от прозорците до вратата... Чудно нещо: тая вечер необяснимо тъжно настроение налегна хората, населяващи института, и животните. Жабите, кой знае защо, подеха особено тягостен концерт и църцореха зловещо и предупреждаващо. На Панкрат му се наложи да лови в коридора един смок, който беше излязъл от клетката си, а когато го хвана, видът на смока беше такъв, като че ли се е накарал да тръгне накъдето му видят очите, само и само да се махне.

По късен здрач прозвуча звънец от кабинета на Персиков. Панкрат се появи на прага. И видя странна картина. Ученият стоеше самотно насред кабинета и гледаше масите. Панкрат се окашля и застана неподвижно.

— Ето, Панкрат — каза Персиков и посочи оголялата маса.

Панкрат се ужаси. В здрача му се стори, че професорът се е просълзил. Това беше толкова необикновено, толкова страшно.

— Тъй вярно — плачливо отговори Панкрат и си помисли: „Подобре да беше ме нахокал!“

— Ето — повтори Персиков и устните му трепнаха съвсем като на детенце, на което изневиделица са отнели любимата играчка.

— Знаеш ли, драги ми Панкрат — продължи Персиков, извърщайки се към прозореца, — жена ми, която избяга от мен преди петнайсет години, беше постъпила в една оперета, а сега излиза, че е починала... Гледай каква история, мили ми Панкрат... Получих писмо.

Жабите квакаха жално и здрачът забулваше професора. Ето я... нощта. Москва... някъде някакви големи глобуси зад прозорците светнаха... Панкрат от смущение се изпритесни, от страх стоеше с долепени до бедрата ръце...

— Отивай си, Панкрат — тежко изрече професорът и махна с ръка, — лягай си да спиш, миличък, добричък Панкрат.

И нощта настъпи. Панкрат изхвъркна от кабинета, кой знае защо, на пръсти; дотича в стаичката си, разрови дрипите в ъгъла, измъкна изпод тях начената бутилка руска люта водка и гаврътна на един дъх близо цяла водна чаша. Замези си с хляб и сол и очите му се поразвеселиха.

Късно вечерта, вече някъде към полунощ, Панкрат, седнал бос на пейката в оскъдно осветения вестибюл, говореше на безсънното дежурно бомбе, като си почесваше гърдите под басмената риза:

— Що ли не я е убил, ей бо...

— Ама наистина ли плачеше? — с любопитство питаше бомбето.

— Ей... бо... — уверяваше го Панкрат.

— Велик учен — съгласи се бомбето, — то се знае, че жена си с жаба не можеш да замениш.

— Никогаж — съгласи се Панкрат.

После помисли малко и добави:

— Намислил съм да викна моята булка тук... то наистина какво да прави на село. Само че тя тия гадове хич не ги понася.

— Права си е жената, много са гнусни — съгласи се бомбето.

От кабинета на учения не се чуваше нито звук. А и светлина нямаше в него. Нямаше я ивичката под вратата.

[1] Цекубу — Централна комисия за подобряване на бита на учените. — Б.пр. ↑

VIII ГЛАВА

ИСТОРИЯТА НА СОВХОЗА

Положително няма по-прекрасно време от зрелия август, па било то и в Смоленска губерния. Лятото на 1928 година, както знаем, беше отлично, с паднали навреме дъждове през пролетта, с ярко горещо слънце, с отлична реколта. Ябълките в бившето имение на Шереметиеви зрееха... горите се зеленееха, жълто се ширеха квадратите на нивите... В лоното на природата човек става по-добър. И Александър Семьонович вече не изглеждаше чак толкова неприятен, както в града. И отвратителната куртка я нямаше на гърба му. Лицето му беше придобило бакърен тен, басмената му риза показваше обрасли с извънредно гъсти черни косми гърди, той беше обут с дочен панталон. И очите му бяха се успокоили и станали по-благи.

Александър Семьонович оживено се спусна тичешком по стъпалата на главния вход с колоните, на които бе закована табела под звезда:

СОВХОЗ „ЧЕРВЕН ЛЪЧ“

и се втурна право към камионетката, която под охрана бе докарала трите черни камери.

През целия ден Александър Семьонович и помощниците му монтираха камерите в бившата зимна градина — оранжерията на Шереметиеви... Надвечер всичко беше готово. Под стъкления таван светна бяло, матово кълбо, сложиха камерите върху тухли и пристигналият заедно с камерите механик, след като поцрака и повъртя лъскавите винтове, запали на азбестовия под в черните сандъчета червения тайнствен лъч.

Александър Семьонович се въртеше наоколо, лично се качи на стълбата, за да провери жиците.

На другия ден от гарата се върна същата камионетка и изплю три сандъка от великолепен гладък шперплат, целите облепени с етикети и

с бели на черен фон надписи:

VORSICHT: EIER!

ВНИМАТЕЛНО: ЯЙЦА!

— Абе защо толкоз малко са изпратили? — зачуди се Александър Семьонович, но веднага се разтърча и започна да разопакова яйцата. Разопаковането се извършваше пак в оранжерията и в него вземаха участие: самият Александър Семьонович с необикновено дебелината си жена Маня, едноокият бивш градинар на бившите Шереметиеви, а сега служител в совхоза на универсалната длъжност пазач, обреченият да живее в совхоза стражник и чистачката Дуня. Това не ти е Москва и всичко тук имаше по-прост, семеен и приятелски характер. Александър Семьонович се разпореждаше, хвърляйки влюбени погледи на сандъците, които му се струваха такъв сериозен компактен подарък под нежната залезна светлина на горните стъкла на оранжерията. Стражникът, чиято пушка кротко дремеше до вратата, късаше с клещи скобите и металните бандажи. Разнасяше се трясък. Сипеше се прах. Александър Семьонович, шляпайки със сандалите си, се суетеше около сандъците.

— По-полека, моля ви се — казваше той на стражника. — По-внимателно. Не виждате ли, че са яйца?...

— Нищо — пъшкеше околийският воин и се напъваше, — ей сега...

„Тррр...“ И се посипваше прах.

Яйцата се оказаха чудесно опаковани: под дъсчения капак имаше слой парафинова хартия, след това попивателна, после започваше плътен слой талаш, после стърготини и сред тях се показваха белите главички на яйцата.

— Чужбинска опаковчица — умилен каза Александър Семьонович, докато ровеше из стърготините, — това не ви е като у нас. Маня, по-внимателно, ще ги изпотрошиш.

— Ти си се побъркал, Александър Семьонович — рече жена му, — чудо голямо. Чунким не съм виждала яйца. Ау, че са едри!

— Чужбина — каза Александър Семьонович, докато редеше яйцата на дървената маса, — туй не са ти нашите селяшки яйца... Сигурно всичките са брамапутри, дявол ги взел! Немски...

— Има си хас — потвърждаваше стражникът и се радваше на яйцата.

— Само не разбирам защо са мръсни — замислено рече Александър Семьонович... — Маня, ти наглеждай. Нека продължат да ги стоварват, а аз отивам на телефона.

И Александър Семьонович се запъти към телефона в кантората на совхоза в отсрещния край на двора.

Вечерта в кабинета на зоологическия институт телефонът зазвъня като луд. Професор Персиков разчорли косата си и отиде при апарата.

— Е? — попита той.

— Ще говорите с провинция — тихо, със съскане му се обади слушалката с женски глас.

— Добре де. Слушам — с погнуса рече Персиков в черната фуния на телефона... В него нещо изщрака, а след това далечен мъжки глас каза разтревожено в ухото му:

— Да мием ли яйцата, професоре?

— За какво става дума? Какво? Какво питате? — ядоса се Персиков. — Откъде се обаждате?

— От Николское, Смоленска губерния — отговори слушалката.

— Нищо не разбирам. Никакъв Николски не познавам. Кой е?

— Орис — сурово каза слушалката.

— Кой Орис? Ах, да... сетих се... та какво ме питате?

— Да ги мием ли?... Изпратили са ми от чужбина партида кокоши яйца...

— Е, и?...

— ... а те са целите в някаква гнусотия...

— Имате някаква грешка... Как могат да са в „гнусотия“, както се изразявате? Е, разбира се, може да са полепнали малко курешки... или още нещо...

— Та да не ги ли мием?

— Разбира се, че няма нужда... Вие да не би вече да зареждате камерите с яйца?

— Зареждам ги. Да — отговори слушалката.

— Хъм — изхъмка Персиков.

— Всичко най — изцъка слушалката и стихна.

— „Всичко най“ — с омраза повтори Персиков на приват-доцент Иванов, — как ви харесва тоя тип, Пьотър Степанович?

Иванов се засмя.

— Той ли беше? Представям си какъв деликатес ще опече там от тия яйца.

— Аааа... — заговори Персиков злобно — представете си, Пьотър Степанович... е, прекрасно... твърде възможно е, че върху деутероплазмата на кокошето яйце лъчът ще окаже същото въздействие, както и върху плазмата на голите. Твърде възможно е, че ще му се излюпят кокошки. Ама нали нито вие, нито аз можем да кажем какви ще са тия кокошки... може би за нищо няма да стават. Може би ще изпукат след два дена. Може би не са годни за ядене! А мога ли да гарантирам, че те ще стоят на краката си?! Може би костите им ще са трошливи. — Персиков беше се запалил, размахваше длан и сгъваше един по един пръстите си.

— Напълно сте прав — съгласи се Иванов.

— Вие можете ли да гарантирате, Пьотър Степанович, че те ще дадат поколение? Може би тоя тип ще изкара стерилни кокошки. Ще ги направи големи колкото куче, а после има да чака потомство от тях до второто пришествие.

— Не мога да гарантирам — съгласи се Иванов.

— Ама какво нахалство — сам се навиваше Персиков, — каква самоувереност! И на всичко отгоре, отбележете, ми се нарежда да инструктирам тоя тарикат — Персиков посочи донесеното от Орис писмо (то беше захвърлено на експерименталната маса)... — а как да инструктирам тоя простак, когато и аз самият нищо не мога да кажа по въпроса?

— Нямаше ли възможност да откажете? — попита Иванов.

Персиков поморавя, взе писмото и го показва на Иванов. Той го прочете и се усмихна иронично.

— Мдаа... — многозначително каза той.

— И още нещо... Два месеца чакам моята поръчка и никой нищо не знае за нея. А на тоя моментално и яйца са му изпратили, и изобщо пълно съдействие...

— Той нищо няма да направи, Владимир Ипатич. И работата ще свърши с това, че ще ви върнат камерите.

— Дано да е по-скоро, че и моите опити се забавят.

— Да, това е най-лошото. При мен всичко е готово.

— Получихте ли скафандрите?

— Да, днес.

Персиков се поуспокои, оживи се.

— Аха... мисля да направим така. Вратите на операционната могат да се уплътнят, а ще отворим прозореца...

— Разбира се — съгласи се Иванов.

— Шлемовете три ли са?

— Три. Да.

— Та така... Вие значи, аз и някого от студентите може да викнем. Ще му дадем третия шлем.

— Гринмут може да вземем.

— Онзи, който сега работи със саламандрите ли? Хъм... Бива си го... макар че, да прощавате, през пролетта не можа да каже как е устроен плавателният мехур на голозъбите — злопаметно добави Персиков.

— Не, бива си го... Добър студент е — застъпи се Иванов.

— Още една нощ няма да спя — продължи Персиков, — само че вижте какво, Пьотър Степанович, проверете газа, защото дявол ги знае тия техни добротехни. Ще вземат да ни изпратят някой боклук.

— Не, не — и Иванов взе да размахва ръце, — вчера вече го изпробвах. Трябва да им се признае, Владимир Ипатич, газът е чудесен.

— Върху кого го изпробвахте?

— Върху обикновени жаби. Пуснеш струйка — и мигновено умират. Да, Владимир Ипатич, и още нещо ще направим. Напишете до ГПУ да ви изпратят електрически револвер.

— Не знам как се борави с него...

— Аз се нагърбвам с това — отговори Иванов. — Край Клязма стреляхме с такъв, на шега... там един от ГПУ-то ми беше съсед. Великолепно нещо. И извънредно проста конструкция... Стреля безшумно и до сто метра убива на място... Трепахме гаргите... Според мен и газът ще е излишен.

— Хъм... това е остроумна идея... Много. — Персиков отиде в ъгъла, взе слушалката и извика:

— Я ми дайте оная, как я викаха... „Лубянка“...

* * *

Дните бяха невероятно горещи. Над нивите ясно се виждаше как се гъне прозрачният, мазен зной. А нощите — чудни, омайни и зелени. Луната светеше и така разхубавяваше бившето имение на Шереметиеви, че с думи не може да се опише. Дворецът совхоз светеше като направен от захар, в парка сенките трепкаха, а изкуствените езера бяха станали двуцветни — до половината озарени от лунния стълб, а другата половина потънала в бездънна тъма. На Огрениите от луната петна човек спокойно можеше да чете „Известия“ с изключение на шахматната рубрика, която се набира със ситен нонпарей. Но в такива нощи, естествено, почти никой не четеше „Известия“... Чистачката Дуня се озова в горичката зад совхоза и пак там се озова поради съвпадение мустакатият рижав шофьор на раздрънканата совхозна камионетка. Какво правеха те там, не се знае. Бяха се подслонили под рехавата сянка на един бряст, право върху постланото кожено палто на шофьора. В кухнята светеше крушка, там вечеряха двамата градинари, а мадам Орис седеше по бял пенъоар на колонната веранда и мечтаеше, загледана в хубавата месечина.

В 10 часа вечерта, когато стихнаха звуците в разположеното зад совхоза село Концовка, идиличният пейзаж се огласи от прелестните нежни звуци на флейта. Немислимо е да се изрази колко уместни бяха те над горичките и бившите колони на Шереметиевия дворец. Крехката Лиза от „Дама пика“ смеси в дуета гласа си с гласа на страстната Полина и литна към лунните висини като видение от стария и все пак безкрайно свиден, до сълзи омайващ режим.

Угасват... Угасват... —

свирукаше с извивки и въздишки флейтата.

Горичките задрямаха и Дуня, гибелна като горска русалка, слушаше, долепила буза до бодливата, рижава и мъжествена буза на шофьора.

— Майстор е на свирнята, проклетникът — каза шофьорът, прегръщайки Дуня през кръста с мъжествена ръка.

Свиреше на флейта лично завеждащият совхоза Александър Семьонович Орис и свиреше, трябва да му признаем, прекрасно. Работата е там, че навремето флейтата беше специалността на Александър Семьонович, Чак до 1917 година, той служеше в известния концертен ансамбъл на маестро Петухов, който всяка вечер огласяше със стройни звуци фойето на уютното кино „Вълшебни сънища“ в град Екатеринослав. Но великата 1917 година поведе по нови пътища и Александър Семьонович. Той напусна „Вълшебни сънища“ и прашния звезден сатен във фойето и се впусна в откритото море на войната и революцията, сменил флейтата с гибелен маузер. Вълните дълго го подмятаха, изхвърляйки го многократно ту в Крим, ту в Москва, ту в Туркестан, ту дори във Владивосток. Нужна беше именно революция, за да се изяви докрай същината на Александър Семьонович. Стана ясно, че този човек безспорно е велик и, естествено, не му е мястото във фойето на „Сънища“. Без да се впускаме в дълги подробности, ще кажем, че последната 1927-а и началото на 28-а година завариха Александър Семьонович в Туркестан, където той, първо, беше главен редактор на огромен вестник, а освен туй, като местен член на висшата стопанска комисия, се прочу с изумителната си дейност по напояването на Туркестанския край. През 1928 година Орис пристигна в Москва и получи напълно заслужена почивка. Висшата комисия на организацията, чийто билет с чест носеше в джоба си провинциално старомодният човек, го оцени и му определи спокойна и почетна длъжност. Уви! Уви! За голямо нещастие на републиката кипящият мозък на Александър Семьонович не угасна, в Москва Орис се натъкна на изобретението на Персиков и в стаята на хотела „Червен Париж“ на Тверская на Александър Семьонович му хрумна идеята как с помощта на Персиковия лъч да се възродят за един месец кокошките в републиката. Орис бе изслушан в комисията по животновъдството, там се съгласиха с него и той отиде с написаното на дебела хартия писмо при чудака зоолог.

Концертът над стъклените води, горичките и парка вече беше към края си, когато ненадейно стана нещо, което го прекъсна предсрочно. А именно: в Концовка кучетата, които по това време би трябвало да спят, изведнъж нададоха непоносим лай, постепенно преминал във всеобщ мълчителен вой. Воят, разраствайки се, литна над нивята и на воя изведнъж му отвърна картечният милионогласен

концерт на жабите от изкуствените езера. Всичко това беше толкова страховито, че за миг тайнствената омайна нощ сякаш помръкна.

Александър Семьонович остави флейтата и излезе на верандата.

— Маня. Чу ли? Проклети кучета... Как мислиш, защо пощръкляха?

— Откъде да знам? — отговори Маня, загледана в месечината.

— Слушай, Манечка, я ела да погледнем яйчицата — предложи Александър Семьонович.

— Ей Богу, Александър Семьонович, съвсем си се побъркал с тия твои яйца и кокошки. Почини си малко!

— Не, Манечка, да идем.

В оранжерията грееше яркото кълбо. Дойде и Дуня с пламнало лице и светнали очи. Александър Семьонович нежно отвори контролните стъкла и всички започнаха да надничат в камерите. На белия азбестов под кротуваха в правилни редици изпъстрените с петна яркочервени яйца, в камерите беше беззвучно... а горе кълбото от 15 000 свеци съскаше тихо...

— Ех, ще излюпя аз пиленца! — с ентузиазъм рече Александър Семьонович, надничайки ту отстрани през контролните процепи, ту отгоре през широките вентилационни отвори. — Ще видите... Какво? Няма ли да ги излюпя?

— А вие знаете ли, Александър Семьонович — каза Дуня усмихната, — селяните в Концовка разправят, че сте били антихрист. Викат, че яйцата ви били дяволски. Грехота било да се излюпват с машина. Заканваха се да ви убият.

Александър Семьонович трепна и се извърна към жена си. Лицето му прежълтя.

— Ха, кажете де! Ама че хора! Постига ли се нещо с такива хора? А? Манечка, ще трябва да направим събрание... Утре ще викна сътрудници от околията. Лично ще им държа реч. Тук изобщо ще трябва да се поработи... В тоя пущинак какво искаш?...

— Простотия — обади се стражникът, който беше се излегнал на шинела си до вратата на оранжерията.

Другият ден бе ознаменуван от много странни и необясними събития. Заранта, още при първия блясък на слънцето, горичките, които обикновено приветстваха светилото с неспирно и мощно птиче чуруликане, го посрещнаха с пълно безмълвие. Това бе забелязано от

абсолютно всички. Съвсем като пред буря. Но от никаква буря и помен нямаше. Разговорите в совхоза придобиха странен и двусмислен за Александър Семьонович нюанс и най-вече поради това, че от думите на един чичко, по прякор Козята брада, известен размирник и мъдрец от Концовка, стана известно, че уж всички птички се били събрали на ята и на разсъмване се измели от Шереметиево, отлитайки на север, което беше просто глупаво. Александър Семьонович съвсем се вкисна и денят му отиде в опити да се свърже по телефона с град Грачовка. Оттам на Александър Семьонович му обещаха да изпратят тия дни двама оратори на две теми — международното положение и въпроса за „Добрококош“.

Вечерта също не мина без сюрпризи. Ако заранта замлъкнаха горичките, показвайки съвсем ясно колко подозрително неприятна е тишината сред дърветата, ако по пладне изчезнаха някъде врабците от совхозния двор, то вечерта млъкна изкуственото езеро в Шереметиевка. Това беше наистина изумително, защото на всички тукашни хора на четирийсет версти околоръст прекрасно им беше известно прочутото квакане на шереметиевските жаби. А сега те сякаш бяха измрели. От изкуственото езеро не се дочуваше нито един глас и острицата се издигаше беззвучно. Редно е да признаем, че Александър Семьонович съвсем се разстрои. За тези произшествия се заговори, и то се заговори по най-неприятния начин, тоест зад гърба на Александър Семьонович.

— Това наистина е странно — каза по време на обета Александър Семьонович на жена си, — не мога да разбера защо им е трябвало на тия птички да отлитат.

— Откъде да знам? — отговори Маня. — Може би заради твоя лъч?

— Ти, Маня, си най-обикновена патка — отговори Александър Семьонович и захвърли лъжицата, — приличаш ми на селяните. Какво общо има с това лъчът?

— Отде да знам. Остави ме на мира.

Вечерта дойде третата изненада — пак завиха кучетата в Концовка, и хем как! Над лунните нивя ечеше непрекъснат стон, злобен и жален.

Александър Семьонович се почувства донякъде възнаграден от още един сюрприз, но този път приятен, а именно в оранжерията. В

камерите започна да се чува непрестанно чукане в червените яйца. „Так... так... так... так...“ — чукаше ту в едно, ту в друго, ту в трето яйце.

За Александър Семьонович чукането в яйцата бе триумфално чукане. Начаса бяха забравени странните произшествия в горичката и в изкуственото езеро. Всички се събраха в оранжерията: и Маня, и Дуня, и пазачът, и стражникът, който беше оставил пушката си до вратата.

— Ха сега де! Какво ще кажете? — победоносно питаше Александър Семьонович. Всички с любопитство доближаваха уши до вратичката на първата камера. — С клюновете си чукат пиленцата — продължаваше грейнал Александър Семьонович. — Нямало съм да излюпя пиленца, а? Не, драги мои — и в изблик на чувства потупа стражника по рамото. — Такива ще излюпя, че ще ахнете. Сега да си отворите очите — строго добави той. — Щом започнат да се излюпват, веднага ми обадете.

— Добре — отговориха му в хор пазачът, Дуня и стражникът.

„Так... так... так...“ — закипяваше ту в едно, ту в друго яйце от първата камера. Наистина картината на раждащия се пред очите ти нов живот в тънката лъскава черупка бе толкова интересна, че цялата компания още дълго седя на преобърнатите с дъната нагоре празни сандъци, гледайки как в загадъчната мъждукаща светлина узряват малиновите яйца. Разотидоха се да спят доста късно, когато над совхоза и околностите беше се разляла зеленикавата нощ. Тя беше загадъчна и, може да се каже, страшна вероятно защото пълното ѝ мълчание час по час се нарушаваше от започващия безпричинен, безкрайно жален и страдалчески вой на кучетата в Концовка. Какво ги беше прихванало проклетите песове — не се знаеше.

Заранта Александър Семьонович го чакаше неприятност. Стражникът беше крайно сконфузен, слагаше ръце на сърцето си и се кълнеше, че не бил спал, но нищо не е забелязал.

— Необяснима работа — уверяваше стражникът, — аз съм непричинен, другарю Орис.

— Благодаря ви, много съм ви признателен — скастри го Александър Семьонович, — какво си мислите бе, другарю? За какво сте сложен? Да гледате. Щом е тъй, кажете ми къде са се дянали. Нали

са се излюпили? Избягали са значи. Значи вие сте оставили вратата отворена и сте се замъкнали някъде. Да ми намерите билетата!

— Няма къде да се замъквам. Не си ли зная аз работата — засегна се най-сетне воинът, — че да ме хокате, без да има за какво, другарю Орис?!

— Тогаз къде са се дянали?

— Знам ли?! — побесня най-сетне воинът. — Аз сам мога ли да ги увардя? За какво съм сложен! Да гледам някой да не задигне камерите. И си изпълнявам длъжността. Ей ви ги камерите. А по закон не съм длъжен да ви ловя билетата. Кой знае какви билета ще ви се излюпят, може да са толкоз чевръсти, че и с велосипед да ги гониш, пак да не ги стигнеш!

Александър Семьонович се поумири, измърмори още нещо и изпадна в състояние на почуда. Работата наистина беше странна. В първата камера, която заредиха най-напред, две яйца, намиращи се в самата основа на лъча, се оказаха разчупени. И едното от тях дори беше се търкулнало настрана. Черупката се виждаше на азбестовия под, в лъча.

— Дявол ги знае — мърмореше Александър Семьонович, — прозорците са затворени, през покрива ли са излетели?

Навири глава и погледна натам, където в стъкления покрив имаше няколко широки дупки.

— Какви ги приказвате, Александър Семьонович?! — крайно се зачуди Дуня. — Как тъй пиле ще хвърчи? Тук някъде са... пили... пили... пили... — завика тя и занаднича из ъглите на оранжерията, където бяха струпани прашни саксии, някакви дъски и боклуци. Но нито едно пиле не се обади.

Целият щатен състав два часа търча из двора на совхоза да търси чевръстите билета и никъде нищо не намери. Денят премина крайно възбудено. Караулът на камерите бе увеличен с пазача, на когото се даде най-строга заповед през петнайсет минути да поглежда през прозорчетата на камерите и стане ли нещо, да вика Александър Семьонович. Стражникът седеше начумерен до вратата, сложил пушката между колената си. Александър Семьонович толкова се улиса в работа, че седна да обядва чак след един часа. Следобеда си поспа час, час и нещо на хладина на бившата отоманка на Шереметиев, пийна си совхозен сухарен квас, прескочи до оранжерията и се убеди,

че сега там всичко е в пълен ред. Старият пазач лежеше по корем на една рогозка и гледаше, примигвайки, през контролното стъкло на първата камера. Стражникът бодърстваше, без да напуща вратата.

Но имаше и новини: яйцата в третата камера, които бяха заредени най-късно, започнаха някак да примляскват и да цъкат, сякаш вътре в тях хлипаше някой.

— Брей, как зрят — каза Александър Семьонович, — туй се вика зреене, сега виждам. Видя ли бе? — адресира се той до пазача.

— Да, в тая работа има хляб — отговори му старецът, клатейки глава и със съвсем двусмислен тон.

Александър Семьонович поклеча малко край камерите, но в негово присъствие нищо не се излюпи, стана, поразтъпка се и заяви, че няма да напуска чифлика, а само ще иде до изкуственото езеро да се изкъпе, и в случай на нужда незабавно да го повикат. Изтича до двореца, влезе в спалнята, където имаше два тесни пружинени кревата с разбутани завивки и на пода бяха изсипани купчина зелени ябълки и камари просо, приготвено за бъдещите пилета, въръжи се с хавлиена кърпа, а след кратък размисъл взе и флейтата, за да си посвири на спокойствие над водната шир. Той бодро изтърча от двореца, прекоси двора на совхоза и се запъти по върбовата алейка към изкуственото езеро. Бодро крачеше Орис, размахвайки хавлиената кърпа и стиснал флейтата под мишница. Небето и през върбите го обливаше със зной и тялото му го смъдеше и искаше час по-скоро да се цамбурне във водата. Вдясно от Орис започваха гъсти буренаци, в които той се изплю пътем. И веднага в дълбините на перестата мешавица се зачу шумолене, сякаш някой влачеше греда. Александър Семьонович почувства мимолетно неприятно изтръпване, обърна глава към гъсталака и го загледа учудено. Изкуственото езеро от два дена насам не беше се обаждало е никакви звуци. Шумоленето стихна, над буренаците се мярнаха привлекателно гладката повърхност на изкуственото езеро и сивият покрив на съблекалнята. Няколко водни кончета се стрелнаха пред Александър Семьонович. Той вече се канеше да свие към дъсченото кейче, когато неочаквано шумоленето в зеленината се повтори и към него се присъедини късо изсъскване, сякаш бяха избили масло и пара от локомотив. Александър Семьонович се стресна и взе да се вглежда във високата стена на буренака.

— Александър Семьонович — прозвуча в тоя момент гласът на жената на Орис и бялата ѝ блузка се мярна, скри се, но пак се мярна сред малините. — Чакай, и аз ще дойда да се окъпя.

Жена му бързаше към изкуственото езеро, но Александър Семьонович нищо не ѝ отговори, целият прикован към бурените. Една сивкавомаслиненна греда започна да се надига от гъсталака и да расте пред очите му. Гредата бе изпъстрена с някакви мокри жълтеникави петна, както му се стори на Александър Семьонович. Тя взе да се източва, като се гънеше и мърдаше, и се източи толкова нависоко, че нисичката чепата върба остана под нея... След това горната част на гредата се пречупи, наведе се леко и над Александър Семьонович се оказа нещо, наподобяващо по височина московски електрически стълб. Само че това нещо беше близо три пъти по-дебело от стълба и значително по-красиво от него благодарение на люспестата си татуировка. Без още да разбира каквото и да е, но вече примирайки, Александър Семьонович погледна към горния край на ужасния стълб и сърцето му за няколко секунди престана да тупка. Стори му се, че в августовския ден е свил внезапен студ, а пред очите му притъмня, сякаш гледаше слънцето през летните си гащи.

Излезе, че в горния край на гредата имало глава. Тя беше сплескана, заострена и украсена с жълто кръгло петно на маслинен фон. Лишените от клепачи, отворени ледени и тесни очи се намираха дълбоко под покрива на главата и в тези очи святкаше съвсем невиджана злоба. Главата направи такова движение, сякаш беше клъвнала въздуха, целият стълб се прибра в бурените, останаха само очите и се загледаха, без да мигат, в Александър Семьонович. Той, плувнал в лепкава пот, произнесе четири думи, съвсем невероятни и предизвикани от влудяващия страх. Толкоз хубави бяха тия очи между листата.

— Какви са тия шеги...

След това му дойде наум, че факирите... да... да... в Индия... плетената кошничка и картинката... Укротяват.

Главата пак щръкна и започна да излиза и тялото. Александър Семьонович доближи флейтата до устните си, изписука дрезгаво и засвири, запъхтявайки се ежесекундно, валса от „Евгений Онегин“. Очите в буренака тутакси пламнаха от непримирима омраза към тази опера.

— Ти пощуря ли, че свириш на тая жега? — чу се веселият глас на Маня и Александър Семьонович зърна с крайчеца на окоото си някъде вдясно едно бяло петно.

След това кански писък прониза целия совхоз, разрасна се и литна нагоре, а валсът заподскача като с пречупен крак. Главата от бурените се стрелна напред, очите ѝ изоставиха Александър Семьонович, зарязаха го. От бурените изскочи като пружина една змия, дълга десетина метра и дебела колкото човек. От пътя се вдигна облак прах и валсът секна. Змията се шумугна покрай завеждащия совхоза право натам, където беше бялата блузка. Орис видя съвсем ясно: Маня стана жълто-бяла и дългата ѝ коса щръкна като направена от тел на половин аршин над главата. Змията пред очите на Орис отвори за миг устата си, от която изскочи нещо, приличащо на вилица, и така ухапа за рамото премалялата Маня, започнала да се свлича в прахоляка, че я подхвърли на половин аршин над земята. Тогава Маня повтори срязващия предсмъртен вик. Змията се нави като огромна бургия, опашката ѝ размете цял смерч и започна да стяга Маня, Тя не издаде повече нито звук и само Орис чу как пращяха костите ѝ. Високо над земята се издигна главата на Маня, нежно притисната до змийската буза. От устата на Маня рукна кръв, изскочи строшената ѝ ръка и изпод ноктите ѝ щръкнаха фонтанчета от кръв. След това змията изкълчи челюстите си, зина, отведнъж надяна главата си върху главата на Маня и започна да се нахлузва върху нея като ръкавица на пръст. От змията във всички посоки лъхаше такова горещо дишане, че то докосна лицето на Орис, а опашката ѝ насмалко не го насмете от пътя в лютивия прахоляк. Тогава именно косата на Орис побеля. Отначало лявата и после дясната половина на черната му като ботуш глава се покри със сребро. Обзет от смъртен страх, той най-сетне се отскубна от пътя и без да вижда никого и нищо, огласяйки околностите с дивашки рев, търти да бяга...

IX ГЛАВА

ЖИВАТА КАША

Агентът на държавното политическо управление на гара Дугино, Шчукин, беше много храбър човек. Той замислено каза на другаря си, рижавия Полайтис:

— Ами да отидем. А? Докарай мотоциклета.

Помълча малко и добави, говорейки на човека, който седеше на пейката:

— Оставете си флейтата.

Но белокосият разтреперан човек на пейката, в помещението на дутинското ГПУ, не остави флейтата, а заплака и замуча. Тогава Шчукин и Полайтис разбраха, че ще трябва да измъкнат флейтата. Пръстите бяха се залепили за нея. Шчукин, който се отличаваше с огромна, почти тежкоатлетическа сила, започна да му изправя пръстите един по един и ги изправи всичките. После сложиха флейтата на масата.

Това стана рано на другия ден след смъртта на Маня, в слънчевата утрин.

— Ще дойдете с нас — каза Шчукин на Александър Семьонович — да ни покажете кое къде е.

Но Орис ужасен се задърпа и се закри с ръце като от страшно видение.

— Трябва да ни покажете — добави сурово Полайтис.

— Недей, остави го. Виждаш, че човекът не е на себе си.

— Изпратете ме в Москва — примоли се плачешком Александър Семьонович.

— Ама вие изобщо ли няма да се върнете в совхоза?

Но Орис, вместо да отговори, пак се закри с ръце и от очите му потече ужас.

— Както и да е — реши Шчукин, — вие наистина не сте в състояние... Виждам. Сега ще потегли бързият, хванете го.

След това Шчукин и Полайтис, докато гаровият пазач поеше Александър Семьонович с вода и той тракаше със зъби по синьото очукано канче, си направиха съвещание. Полайтис смяташе, че изобщо нищо не е станало, а чисто и просто Орис е душевноболен и е имал страшна халюцинация. А Шчукин беше склонен да допусне, че от град Грачовка, където в момента гастролираше цирк, е избягала боа констриктор. Когато чу техния съмняващ се шепот, Орис се понадигна. Той беше се посъвзел и каза, протегнал ръце като библейски пророк:

— Чуйте ме. Чуйте. Защо не вярвате? Има я. Къде е тогава жена ми?

Шчукин стана мълчалив и сериозен и веднага изпрати в Грачовка някаква телеграма. Третият агент по нареждане на Шчукин не се делеше от Александър Семьонович и щеше да го съпроводи до Москва. А Шчукин и Полайтис започнаха да се подготвят за експедицията. Имаха само един електрически револвер, но и това вече беше сериозна защита. Петдесетзарядният модел 27-а година, гордостта на френската техника, имаше дългобойност едва сто крачки, но даваше поле 2 метра в диаметър и в това поле убиваше всичко живо на място. Да не се улучи целта, беше почти невъзможно. Шчукин препаса лъскавата електрическа играчка, а Полайтис взе обикновена 25-зарядна лека картечница, взе и пълнители и с един мотоциклет по утринната роса и хладината те потеглиха по шосето за совхоза. Мотоциклетът изпърпори 20-те версти от гарата до совхоза за четвърт час (Орис бе вървял цяла нощ, защото час по час се криеше, налегнат от смъртен страх, в крайпътната трева) и когато слънцето започна доста да прежурия, на баира, под който се виеше рекичката Мочур, се показва пожъналият в зеленина захарен дворец с колони. Наоколо царуваше мъртвешка тишина. Малко преди да стигнат до совхоза, агентите изпревариха един селянин с каруца. Тя пъплеше едвам-едвам, натоварена с някакви чували, и скоро остана зад тях. Моторетката профуча по моста и Полайтис натисна тромбата, за да излезе някой да ги посрещне. Но никой и отникъде не се обади, като изключим далечните пощръклели кучета в Концовка. Мотоциклетът намали скорост и се насочи към портата с позеленели лъвове. Напрашените агенти с жълти гети скочиха на земята, заключиха с верига и катинар машината за решетката на желязната ограда и влязоха в двора. Тишината ги смая.

— Ей, има ли някой тук? — провикна се Шчукин.

Но никой не отвърна на баса му. Агентите обиколиха целия двор, учудвайки се все повече и повече. Полайтис се намръщи. Шчукин взе да гледа сериозно и да смръщва все повече светлите си вежди. Надникнаха през затворения прозорец в кухнята и видяха, че там няма жив човек, но целият под е осеян с натрошени съдини.

— Знаеш ли, че наистина им се е случило нещо. Сега виждам. Катастрофа — каза Полайтис.

— Ей, има ли някой там! Ей! — викна Шчукин, но му отговори само ехото под сводовете на кухнята.

— Дявол ги знае! — замърмори Шчукин. — Не може да ги е изляла всичките наведнъж. Май са се разбягали. Да влезем в къщата.

Вратата на двореца откъм колонната веранда беше широко отворена и вътре нямаше жива душа. Агентите се качиха дори на горния етаж, чукаха на всички врати и ги отваряха, но не постигнаха абсолютно нищо и отново излязоха през безлюдния вход на двора.

— Я да обиколим наоколо. Към оранжериите — разпореди се Шчукин, — първо нека огледаме всичко, а после ще се обаждаме по телефона.

По тухлената пътечка агентите минаха покрай цветните лехи, стигнаха до задния двор, прекосиха го и видяха лъскавите стъкла на оранжерията.

— Я почакай — каза шепнешком Шчукин и откачи револвера от колана си. Полайтис настръхна и свали картечницата от рамото си. Странен и много мощен звук ечеше в оранжерията и някъде зад нея. Човек можеше да си помисли, че някъде съска локомотив. „Зау-зау... зау-зау... сссс...“ — съскаше оранжерията.

— По-предпазливо, ей — прошепна Шчукин и като гледаха да не тракат с токовете си, агентите съвсем се доближиха до стъклата и надникнаха в оранжерията.

Полайтис веднага отскочи назад и лицето му пребледня. Шчукин зяпна и се вцепени с револвера в ръцете.

Цялата оранжерия шаваше като червясала каша. По пода на оранжерията пълзяха огромни змии. Те се навиваха на кълбета и се развиваха, съскаха и се премятаха, тътреха и люлееха глави. По пода бяха разпилени строшени черупки и пращяха под телата им. Отгоре бледо гореше много мощна електрическа крушка и затова цялата

вътрешност на оранжерията бе озарена от странна кинематографична светлина. На пода стърчаха три тъмни, сякаш фотографски, огромни сандъка, два от тях, отместени и килнати на една страна, бяха угаснали, а в третия грееше малко гъстомалиново светлинно петно. Змии от всякаква големина пълзяха по жиците, изкачваха се по черчетата, измъкваха се през отворите на покрива. На самия електрически глобус висеше съвсем черна, петниста змия, дълга няколко аршина, и главата ѝ се люлееше край глобуса като махало. Някакви хлопки тракаха сред съскането, от оранжерията лъхаше странна миризма на гнило, на блато. Освен това агентите смътно зърнаха купчините бели яйца, пръснати из прашните ъгли, една странна дебелокрака птица, легнала неподвижно до камерите, и човешки труп в сиво край вратата. До него беше пушката му.

— Назад — извика Шчукин и тръгна заднешком, като избутваше Полайтис настрана с лявата си ръка и вдигаше с дясната револвера. Той успя да стреля осем-девет пъти, изсъсквайки и изхвърляйки към оранжерията зеленикава мълния. Звукът страшно се засили и в отговор на стрелбата на Шчукин цялата оранжерия се разшава лудешки и плоските глави взеха да се мяркат през всички дупки. Гърмежите тутакси започнаха да препускат из целия совхоз и да хвърлят отблясъци по стените. „Чах-чах-чах-тах“ — стреляше Полайтис, отстъпвайки заднешком. Странно, четирилапо шумолене се чу зад гърба му и Полайтис изведнъж викна страшно и падна възник. Едно същество с патрави крака, кафяво-зелено на цвят, с грамадна остра муцуна, с назъбена опашка, приличащо на страхотно голям гущер, беше се втурнало иззад ъгъла на сайванта, бе прехапало яростно крака на Полайтис и го бе съборило на земята.

— Помогни ми — извика Полайтис и в същия миг лявата му ръка попадна в животинската уста и изпраця, с дясната той, напразно опитвайки се да я вдигне, само повлече револвера си по земята. Шчукин се обърна и се защура. Веднъж можа да стреля, но взе много встрани, защото го беше страх, че ще убие другаря си. Втория път стреля към оранжерията, понеже оттам между малките змийски муцуни се подаде една огромна, маслинена и туловището ѝ се метна право към него. С този изстрел той уби гигантската змия и пак заподскача, взе да се върти около вече полумъртвия в устата на крокодила Полайтис, все избираше къде да се прицели, за да убие

страшната гадина, без да засегне агента. Най-сетне можа да го стори. Електрореволверът изпука два пъти, освети всичко наоколо със зеленикава светлина и крокодилът подскочи, изпъна се, вкочани се и пусна Полайтис. На него му течеше кръв от ръкава, течеше му от устата и той, подпирайки се с дясната си здрава ръка, тътреше пречупения ляв крак. Очите му гаснеха.

— Бягай, Шчукин — измуча той, хлипайки.

Шчукин стреля още няколко пъти към оранжерията и в нея се посипаха строшени стъкла. Но една огромна пружина, маслинена и гъвкава, изотзад, изскочила от прозореца на мазето, се плъзна през двора, заемайки го целия с десетметровото си тяло, и само за миг обгърна краката на Шчукин. Той политна към земята и лъскавият револвер отскочи настрана. Шчукин се провикна мощно, после се задуши, после пръстените го скриха целия освен главата му. Един пръстен мина точно през главата, смъквайки скалпа ѝ, и тази глава се пукна. Оттам нататък в совхоза не се чу нито един изстрел. Всичко потъна в съскация, захлупващ звук. И в отговор на него много отдалеч вятърът донесе от Концовка вой, но вече не можеше да се познае чий е този вой, кучешки или човешки.

Х ГЛАВА

КАТАСТРОФАТА

В нощната редакция на „Известия“ ярко светеха глобусите и дебелият дежурен редактор връзваше на оловната маса втора страница с телеграмите „По Съюза на републиките“. Една шпалта му се мярна, той се загледа в нея през пенснето си и се закиска, събра около себе си коректорите от коректорското и метранпажа и прочете на всички тази шпалта. На тясната ивица влажна хартия беше отпечатано:

„Грачовка, Смоленска губерния. В околията се е появила птица, голяма колкото кон и рита като кон. Вместо опашка има буржоазни дамски пера.“

Словослагателите страшно се смяха.

— По мое време — заговори дежурният, като се кикотеше мазно, — когато работех при Ваня Ситин в „Русское елово“, някои така се напиваха, че започваха да им се привиждат слонове. Наистина. А сега излиза, че са стигнали до щраусите.

Словослагателите се смяха.

— То това май наистина щраус ще излезе — обади се метранпажът, — какво, ще я вкарваме ли, Иван Вонифатиевич?

— Ти луд ли си?! — отговори му дежурният. — Чудя се секретарят как я е пуснал. Това си е най-обикновена пиянска телеграма.

— Черпили са се хората, само това е — съгласиха се словослагателите и метранпажът махна от масата съобщението за щрауса.

Затова излезлият на другия ден брой на „Известия“ както обикновено съдържаше сума интересни материали, но в него липсваха каквито и да било намеци за грачовския щраус. Приват-доцент Иванов, редовен читател на „Известия“, стъгна вестника, прозина се, каза: „Нищо интересно“, и започна да си облича бялата престилка. След известно време в кабинета му пламнаха горелките и заквакаха жабите.

А в кабинета на професор Персиков беше лудница. Уплашеният Панкрат стоеше мирно по войнишки.

— Разбрах... слушам — казваше той.

Персиков му връчи запечатан с червен восък плик и рече:

— Отиваш право в отдел „Животновъдство“ при тоя завеждащ Пилев и му казваш направо, че е свиня. Кажи му, че аз, професор Персиков, съм го казал. И му дай плика.

„Втасахме я...“ — помисли си преbledнелият Панкрат и излезе с плика.

Персиков бушуваше.

— Това е дявол знае какво — скимтеше той, крачейки из кабинета и потривайки ръце през гумените ръкавици, — това е нечувана подигравка с мен и със зоологията. Докарват ми тия проклети кокоши яйца с камари, а от два месеца не мога да си издействам това, което ми е необходимо. Вечна бъркотия, вечно безобразие. — Той започна да брои на пръсти: — Ловенето нека заеме... десет дена най-много, да речем — петнайсет... хайде, от мен да мине — двайсет. И два дена полет, от Лондон до Берлин един ден... От Берлин до нас е шест часа... някакво неопишимо безобразие...

Той се нахвърли яростно върху телефона и се залови да звъни на някого.

В кабинета му всичко беше готово за някакви тайнствени и крайно опасни опити, хартията за облепяне на вратите беше нарязана на ленти, донесени бяха водолазните шлемове с отвеждащи тръби и няколко лъскави като живак метални бутилки с етикета „Доброхим“, „не пипай“ и с рисунка на череп и кръстосани кости.

Трябваше да се минат поне три часа, преди професорът да се успокои и да пристъпи към някои дребни работи. И той тъкмо това направи. Работи в института до единайсет часа вечерта и затова не знаеше какво става извън кремавите му стени. Нито разнеслият се из Москва глупав слух за някакви змии, нито странната, пратена във вчерашния вестник телеграма не му станаха известни, защото доцент Иванов беше в Художествения театър на „Фьодор Иванович“ и следователно нямаше кой да съобщи новината на професора.

Към полунощ професорът се прибра на Пречистенка, легна си и преди да заспи, прочете една английска статия в полученото от Лондон списание „Зоологически вестител“. Той спеше, а спеше и цялата

немирясваща до късна нощ Москва, не спеше само грамадната сива сграда на ул. Тверская в двора, където страшно бучаха, раздрусвайки цялото здание, ротационните машини на „Известия“. В кабинета на дежурния редактор бе настъпила паника и бъркотия. Той, направо бесен, със зачервени очи се щуреше, защото не знаеше какво да прави, и пращаше всички по дяволите. Метранпажът ходеше подир него и лъхайки му на спирт, казваше:

— Чудо голямо, Иван Вонифатиевич, какво толкоз, нека утре заран пуснат извънредно приложение. Сега не можем да издърпаме броя от машините.

Словослагателите не се разотидоха по домовете си, а ходеха на тумби, скупчваха се и четяха телеграмите, които през цялата нощ пристигаха една след друга, през петнайсет минути, и ставаха все по-чудовищни и по-странни. Островърхата шапка на Алфред Бронски се мяркаше в ослепителната розова светлина, заливаща печатницата, и механичният дебеланко скърцаше и куцукаше, появявайки се ту тук, ту там. Вратата на главния вход думкаше и през цялата нощ прииждаха репортери. 12-те телефона на печатницата звъняха непрекъснато и централата почти механично отговаряше на загадъчните обаждания „заето“, „заето“, а пред безсънните телефонистки пееха ли, пееха сигналните зумери.

Словослагателите наобиколиха механичния дебеланко и капитанът за далечно плаване им обясняваше:

— Ще трябва да се изпратят аероплани с газ.

— Само така — отговаряха словослагателите, — че то на какво прилича?!

След това из въздуха се разнасяха страшни псувни и нечий писклив глас се провикваше:

— Тоя Персиков трябва да го разстрелят.

— Какво е крив Персиков? — отговаряха му от навалищата. — Онзи кучи син в совхоза, той трябва да бъде разстрелян.

— Охрана е трябвало да сложат — провикваше се някой.

— Абе може изобщо да не е от яйцата.

Цялата сграда се тресеше и бучеше от ротационните колела и се създаваше впечатлението, че сивата неугледна постройка е обзета от електрически пожар.

Зазоряването не го спря. Напротив, само го засили, макар че електричеството беше угаснало. Моторетките една след друга влизаха в асфалтирания двор, размесени с автомобили. Цяла Москва стана и белите листове на вестниците я покриха като птици. Листовете се сипеха и шумоляха в ръцете на всички и към единайсет часа предобед вестникарчетата вече нямаше какво да продават, макар че през тоя месец „Известия“ излизаше в тираж един милион и петстотин хиляди броя. Професор Персиков взе автобуса на Пречистенка и пристигна в института. Там го чакаше новина. Във вестибюла видя грижливо обковани с метални ленти дървени сандъци, общо три броя, изпъстрени с чуждестранни етикети на немски език и над тях царуваше един руски тебеширен надпис „Внимателно — яйца“.

Бурна радост обзе професора.

— Най-сетне — провикна се той. — Панкрат, отваряй сандъците незабавно и внимателно, за да не ги изпотрошиш. При мен в кабинета.

Панкрат незабавно изпълни нареждането, и след четвърт час в осеяния със стърготини и парчета хартия кабинет на професора забушува неговият глас.

— Ама тия хора подиграват ли се с мен? — виеше професорът, размахваше юмруци и въртеше яйцата из ръцете си. — Тоя Пилев трябва да се казва не Пилев, а Говедов. Не позволявам да ме правят за смях. Какво е това, Панкрат?

— Яйца — отговори Панкрат скръбно.

— Кокоши, разбираш ли, кокоши, дяволите да ги вземат! За какво са ми? Да ги изпратят на онзи негодник в неговия совхоз!

Персиков се втурна към телефона в ъгъла, но не сколаса да се обади.

— Владимир Ипатич! Владимир Ипатич! — заехтя в коридора на института гласът на Иванов.

Персиков остави слушалката и Панкрат се стрелна настрана, за да стори път на приват-доцента. Той нахълта в кабинета, без да свали, в разрез с джентълменските си маниери, килнатата на тила му мека шапка и с вестник в ръцете.

— Знаете ли какво е станало, Владимир Ипатич? — викаше той и размахваше пред лицето на Персиков листа с надпис „Извънредно приложение“, наред който се кипреше ярка цветна рисунка.

— Не, чуйте да ви кажа какво са направили ония — развика се в отговор Персиков, без да го слуша. — Решили са да ме смаят с кокоши яйца. Тоя Пилев е пълен идиот, погледнете!

Иванов съвсем се побърка. Той се вторачи ужасен в отворените сандъци, после в листа, след това очите му, кажи-речи, изскочиха от лицето.

— Ето какво било — замънка той, задъхвайки се, — сега разбирам... Не, Владимир Ипатич, само погледнете. — Той мигновено разгърна листа и посочи с разтреперани пръсти на Персиков цветното изображение. На него като страховит пожарникарски маркуч се гънеше маслинена змия на жълти петна сред някаква размазана зеленина. Тя бе фотографирана отгоре, от лека летателна машина, плъзнала се предпазливо над змията. — Какво е това според вас, Владимир Ипатич?

Персиков вдигна очилата на челото си, после ги премести на очите, вгледа се в рисунката и каза крайно зачуден:

— Ама че работа. Това... ама това е анаконда, водна боа.

Иванов захвърли шапката си, отпусна се на един стол и като изчукваше всяка дума с юмрук по масата, рече:

— Владимир Ипатич, тая анаконда е от Смоленска губерния. Нещо чудовищно. Разбирате ли, тоя негодник е излюпил змии вместо кокошки и само си помислете, те с тяхната невероятна носливост като при жабите...

— Какво значи това? — отговори Персиков и лицето му стана мораво. — Шегувате се, Пьотър Степанович... Откъде ще се вземат?

Иванов бе онемял за миг, после получи дар слово и сочейки с пръст отворения сандък, където сред жълтите стърготини лъщяха белите главички, каза:

— Ето откъде.

— Каквоо?! — изви Персиков, започвайки да разбира.

Иванов, съвсем сигурен, махна с двата си стиснати юмрука и се провикна:

— Бъдете спокоен. По погрешка са пратили вашата поръчка за змийски и щраусови яйца в совхоза, а кокошите — на вас.

— Боже мой... Боже мой — повтори Персиков, презеления и се отпусна на въртящото се столче.

Панкрат съвсем се сащиса до вратата, пребледня и онемя. Иванов скочи, грабна листа и подчертавайки с острия си нокът един ред, викна право в ухото на професора:

— Но сега им предстои голяма веселба!... Изобщо не си представям какво ще стане сега. Владимир Ипатич, само погледнете. — И той закрещя, четейки на глас първото попаднало му място от смачкания лист: — Змиите се движат на стада към Можайск... снасяйки невероятни количества яйца. Яйца са били забелязани в Духовска околия... Появили са се крокодили и щрауси. Частите с особено предназначение... и отредите на държавното управление са прекратили паниката във Вязма, след като са запалили крайградската гора, спирайки по този начин движението на гадините...

Персиков, разноцветен, синкавоблед, с лудешки очи, се надигна от столчето и се развика, задъхвайки се:

— Анаконда... анаконда... водна боа! Боже мой! — В такова състояние никога досега не бяха го виждали нито Иванов, нито Панкрат.

Професорът с един замах смъкна вратовръзката си, изпокъса копчетата на ризата си, поморавя със страшен парализиращ цвят и олюлявайки се, с абсолютно тъпи стъклени очи, хукна нанякъде. Под каменните сводове на института се разнесе вопъл.

— Анаконда... анаконда... — закънтя ехото.

— Дръж професора! — изквича Иванов на Панкрат, който от ужас беше започнал да играе казачок на едно място. — Дай му вода... Той получи удар.

ХІ ГЛАВА

БИТКАТА И СМЪРТТА

В Москва пламтеше лудешка електрическа нощ. Светеха всички прозорци и в жилищата нямаше място, където да не сияят лампи със свалени абажури. Нито в едно жилище в Москва, която наброяваше 4 милиона население, не спеше нито един човек освен пеленачетата. В жилищата ядяха и пиеха както им падне, в жилищата извикваха нещо и час по час разкривени лица надничаха през прозорците от всички етажи, устремявайки погледи към небето, което бе разсечено във всички посоки от прожектори. В небето от време на време пламваха бели светлини, хвърляха разтапящи се бледи конуси към Москва и изчезваха, угасваха. Небето непрекъснато бучеше от много ниския аеропланен тътен. Особено страшно беше на Тверская-Ямска. На Александровската гара през всеки 10 минути пристигаха влакове, композирани как да е от товарни и разнокласни вагони и дори от цистерни, обкичени с обезумели хора, които хукваха по Тверская-Ямска като гъста каша, возеха се в автобусите, возеха се на покривите на трамваите, блъскаха се и падаха под колелата. На гарата час по час пламваше пукотлива тревожна стрелба над главите на тълпата — военните части спираха паниката на подлуделите, хукнали по стрелките на железопътните линии от Смоленска губерния към Москва, час по час с обезумяло леко изхлипване изхвърчаха стъклата на прозорците и виеха всички локомотиви. Всички улици бяха осеяни със захвърлени и стъпкани афиши и същите тия афиши гледаха от стените под парливите малинови рефлексори. Те вече бяха известни на всички и никой не ги четеше. В тях се обявяваше, че в Москва е въведено военно положение. В тях се отправяха предупреждения към паникьорите и се съобщаваше, че за Смоленска губерния част подир част вече заминават отреди от Червената армия, въоръжени с газове. Но афишите не можеха да спрат виещата нощ. В жилищата изтърваваха и трошаха сервизи и вази, тичаха, блъскайки се в ъглите, размотаваха и замотаваха някакви вързопи и куфари с напразната

надежда да стигнат до Каланчовския площад, до Ярославската или Николаевската гара. Уви, всички гари, водещи на север и на изток, бяха опасани от много гъст слой пехота и грамадни камиони, люшкайки и дрънчейки с веригите си, натоварени догоре със сандъци, върху които седяха червеноармейци с островърхи шлемове, заприличали на таралежи от обърнатите към всички посоки щикове, извозваха запасите от златни монети от подземията на Народния комисариат на финансите и грамадни сандъци с надпис: „Внимателно. Третяковска галерия“. Коли ръмжаха и профучаваха по цяла Москва.

Много далеч на небето трепкаше отблясък от пожар и се чуваха, разлюлявайки гъстата чернилка на август, непрекъснати топовни гърмежи.

Призори през съвсем безсънната Москва, незагасила нито една лампа, нагоре по Тверская, помитайки всичко изпречило й се, което се притискаше към входовете и витрините, трошейки техните стъкла, премина многохилядната, чаткаща с копита по паветата змия на конната армия. Врѣхчетата на малиновите качулки се люшкаха на гърбовете и врѣхчетата на копията боцкаха небето. Мятащата се и виеща тълпа като че ли се посъвзе, щом видя напирещите напред, разсичащи разплисканата пача на безумието редици. В тълпата по тротоарите започнаха да вият призивно, с надежда.

— Да живее конната армия! — викаха истерични женски гласове.

— Да живее! — обаждаха се мъжете.

— Ще ни сгазят! Газят ни!... — виеха някъде.

— Помощ! — крещяха от тротоара.

Кутии цигари, сребърни монети и часовници захвърчаха към редиците от тротоарите, някакви жени изскачаха на паважа и с риск за кокалите си се мъкнеха от двете страни на конния строй, вкопчвайки се в стремената и целувайки ги. Сред непрекъснатото чаткане на копитата от време на време се извисяваха гласовете на взводните:

— Скъси повода.

Някъде пееха весело и закачливо и в трепкащата рекламна светлина от конете гледаха лица с накривени малинови калпаци. Прекъсвайки от време на време редиците на конниците с открити лица, минаваха пак на коне странни фигури със странни фереджета, с праметнати на гърба трѣби и със стоманени бутилки, закачени за гърбовете им с ремъци. След тях пълзяха грамадни автоцистерни с

много дълги ръкави и маркучи, съвсем като на пожарникарските коли, и тежки, разтрошаващи паветата, затворени отвсякъде и светещи с тесните си бойници танкове с гъсенични лапи. Прекъсваха се редиците на конниците и се зареждаха автомобили, обковани целите със сиви брони, със същите щръкнали навън тръби и с бели нарисувани черепи от двете страни с надписа „Газ“ и „Доброхим“.

— Спасете ни, братя! — започнаха да вият от тротоарите. — Бийте гадовете... Защитете Москва!

— Майката... майката... — разнасяше се от редица на редица. Цигарите прехвърчаха на пачки в осветения нощен въздух и сащисаните хора от конете навсякъде виждаха озъбени в усмивка лица. По редиците се разля глуха и караща сърцето да трепне песен:

*Ни асо, ни дама, ни вале
на гадовете няма да помогнат.
Ще ги прецакаме на бойното поле...*

Гръмогласно тътнещо „ура“ се разнесе над цялата тази каша, защото се пусна слух, че пред редиците със същата малинова качулка като всички конници язди станалият легендарен преди 10 години, поостарял и посивял командир на конната грамада. Тълпата започна да вие и към небето отлитна, успокоявайки донякъде свитите сърца, тътенът „ура... ура“...

* * *

Институтът беше слабо осветен. До него събитията долитаха само на отделни, мъгляви и глухи отзвуци. Веднъж под огнения часовник близо до Манежа изтрещя като ветрило залп, бяха разстреляли на място мародерите, които се опитали да ограбят едно жилище на Волхонка. Автомобилното движение по улицата беше слабо, то се бе струпало около гарите. В кабинета на професора, където едва-едва светеше една лампа, хвърляйки сноп върху бюрото, Персиков седеше, сложил глава върху ръцете си, и мълчеше. Около

него се развяваше слоест дим. Лъчът в сандъчето беше угаснал. В терариумите жабите мълчаха, защото вече спяха. Професорът не работеше, нито пък четеше. Отместен настрана, под левия му лакът лежеше вчерашният бюлетин с телеграмите, отпечатан на тясна хартиена лента. В него се съобщаваше, че Смоленск гори целият и че артилерията обстрелва можайската гора по квадрати, за да унищожи залежите от крокодилски яйца, снесени във всички влажни дерета. Съобщаваше се, че самолетната ескадрила край Вязма е действала много успешно и е заляла с газ почти цялата околия, но че човешките жертви в тези пространства са неизчислими, защото населението, вместо да напуска околностите в рамките на една правилна евакуация, поради паниката се е мятало на разпокъсани групички на свой риск, втурвайки се кой накъдето види. Съобщаваше се, че на можайското направление самостоятелната кавказка кавалерийска дивизия блестящо е спечелила боя с щраусовите ята, изклала ги е до крак и е унищожила грамадно количество щраусови яйца. При това дивизията понесла незначителни загуби. От страна на правителството се съобщаваше, че ако гадовете не бъдат спрени в 200-километровата зона около столицата, тя ще бъде евакуирана в пълен ред. Служителите и работниците трябва да запазят пълно спокойствие. Правителството ще приложи най-сурови мерки, за да не допусне смоленската история, в резултат на която, поради паниката, предизвикана от неочакваното нападение на гърмящи змии на брой няколко хиляди, градът пламнал навсякъде, където били оставени запалени печки, защото населението се впуснало в безнадеждно масово бягство. Съобщаваше се, че Москва е снабдена с продоволствие най-малко за половин година и че съветът към главнокомандващия взема срочни мерки за брониране на жилищата, за да могат да се водят боеве с гадовете по самите улици на столицата, в случай че червените армии и ескадроните не сполучат да спрат нашествието на влечугите.

Всичко това професорът не беше го чел, гледаше с изцъклени очи пред себе си и пушеше. Освен него в института имаше само двама души — Панкрат и час по час започващата да плаче икономка Маря Степановна. Тя прекарваше вече трета безсънна нощ в кабинета на професора, който за нищо на света не искаше да се откъсне от своето единствено останало угаснало сандъче. Сега Маря Степановна беше се настанила на мушаменото канапе, в сянката в ъгъла, и мълчеше,

скръбно умислена, гледайки как чайникът с предназначения за професора чай започва да кипи на триногата на газовата горелка. Институтът мълчеше и всичко стана внезапно.

От тротоара ненадейно се зачуха пълни с омраза звънливи викове, които накараха Маря Степановна да скочи и да изпищи. На улицата се замъркаха светлините на фенери и се чу гласът на Панкрат във вестибюла. Професорът зле възприе този шум. Надигна глава, измърмори: „Я как са се разбеснели... какво да правя сега.“ И отново изпадна в унес. Но той бе нарушен. Страшно се задумка по обкованата врата на института откъм Херцен и всички стени се разтресоха. След това се пръсна голямото стъкло в съседния кабинет. Издрънча и се изсипа стъклото в кабинета на професора и едно сиво паве прехвърча през прозореца и направи на сол стъклената маса. Жабите в терариумите заподскачаха и надигнаха вопъл. Защура се и запищя Маря Степановна, втурна се към професора, хвана го за ръцете и завика: „Бягайте, Владимир Ипатич, бягайте.“ Той стана от въртящия се стол, изпъна се, сви показалеца си на кука и й отговори, при което очите му за миг придобиха предишния си остър блясък, подсещащ за някогашния вдъхновен Персиков.

— Никъде няма да ида — изрече той, — това е просто глупост, те се мятат като луди... А щом цяла Москва е полудяла, къде да ида? И, моля ви се, престанете да викате. Какво съм виновен аз? Панкрат! — повика той и натисна бутона.

Вероятно искаше Панкрат да сложи край на цялата суетня, която никога не бе обичал. Но Панкрат вече нищо не можеше да направи. Грохотът завърши с това, че двойната врата на института се разтвори и отдалеч се дочуха изстрели, като от тапешник, а после целият каменен институт екна от топуркане, викове и трошене на стъкла. Маря Степановна се вкопчи в ръкава на Персиков и започна да го тегли нанякъде, той се изскубна от нея, изправи се в цял ръст и както си беше по бяла престилка, излезе в коридора.

— Е? — попита той. Вратата се разтвори и първото, което се появи в нейната рамка, беше гърбът на един военен с малинов кант и звезда на левия ръкав. Той отстъпваше гърбом откъм вратата, през която напираше да мине яростната тълпа, и стреляше с револвер. После побягна към Персиков и му извика:

— Спасявайте се, професоре, нищо повече не мога да направя.

Отвърна му писъкът на Маря Степановна. Военният профуча покрай Персиков, който стоеше като бяла статуя, и изчезна в мрака на криволиचेщите коридори в срещуположния край. Хората нахълтваха през вратата и крещяха:

— Удрете го! Убийте го.

— Световния злодей!

— Ти изпусна гадовете!

Разкривени лица, разпрани дрехи заподскачаха в коридорите и някой стреля. Замяркаха се тояги. Персиков отстъпи малко назад, притвори вратата на кабинета, където в ужас бе коленичила на пода Маря Степановна, разпери ръце като разпнат... той не искаше да пусне тълпата вътре и се развика ядосано:

— Това е феноменална лудост... вие сте същински диви зверове. Какво искате? — Зави: — Вън отгук! — и завърши фразата си с рязкото, познато на всички провикване: — Панкрат, изпъди ги!

Но Панкрат вече никого не можеше да изпъди. Панкрат с премазана глава, стъпкан и разкъсан на парчета, лежеше неподвижно във вестибюла и нови и нови тълпи нахлуваха покрай него, без да обръщат внимание на стрелбата на милицията от улицата.

Един нисък човек с маймунски криви крака, с разпрано сако, с разкъсан нагръдник, кривнат на една страна, изпревари другите, втурна се към Персиков и със страшен удар на тоягата си му разцепи черепа. Персиков се олюля, започна да пада настрана и последната му дума беше:

— Панкрат... Панкрат.

Съвсем невинната Маря Степановна я убиха и разтерзаха в кабинета, камерата, където бе угаснал лъчът, бе натрошена на парченца, на парченца бяха направени терариумите, обезумелите жаби бяха изстребени и изпотъпкани. Тълпата изпотроши стъклените маси, изпочупи рефлекторите, а след един час институтът пламтеше, около него се търкаляха трупове, заградени от верига въоръжени с електрически револвери, и пожарникарските автомобили, изпомпвайки вода от крановете, лееха струи през всички прозорци, от които с бучене изхвърчаха дълги огнени езици.

XII ГЛАВА

МРАЗОВИТИЯТ DEUS EX MACHINA

През нощта на 19-и срещу 20-и август 1928 година сви нечуван, незапомнен дори от столетниците студ. Той дойде и се задържа две денонощия, достигайки 18 градуса под нулата. Подивялата Москва залости всички прозорци, всички врати. Чак към края на третото денонощие населението проумя, че студът е спасил столицата и безграничните пространства, които владееше тя и които бяха сполетени от страшната беда от 28-а година. Конната армия край Можайск, загубила три четвърти от състава си, бе започнала да изнемогва и газовите ескадрили не можеха да спрат движението на отвратителните влечуги, настъпващи в полукръг към Москва от запад, югозапад и юг.

Задуши ги студът. Отвратителните глутници не издържаха две денонощия по 18 градуса под нулата и към 25 август, когато студът изчезна и остави само кал и киша, остави влага във въздуха, остави попарен от неочаквания студ листак по дърветата, вече нямаше с кого да се воюва. Бедата бе свършила. Горите, полята, безкрайните блата още бяха затрупани с разноцветни яйца, покрити понякога със странни, чуждоземски невиджани рисунки, които безследно изчезналият Орис бе взел за гнусоч, но тези яйца бяха съвсем безвредни. Те бяха мъртви, зародишите в тях унищожени.

Безкрайни пространства земя още дълго гниха от неизброимите трупове на крокодили и змии, извикани за живот от тайнствения, роден на улица Херцен в гениалните очи лъч, но те вече не бяха опасни, кекавите създания на тинясалите горещи тропически блата измряха за два дена, оставяйки върху пространството на три губернии страшно зловоние, разложение и гной.

Разнесоха се зарази, започнаха епидемии от труповете на гадовете и хората и армията още дълго ходи, но вече снабдена не с газове, а със сапърни принадлежности, с цистерни с бензин и

маркучи, и очиства земята. Очисти я и всичко се свърши до пролетта на 1929 година.

А през пролетта на 1929 година пак затанцува, грейна и заподскача със светлините си Москва и пак, както навремето, съскаше движението на автомобилите, и над шлема на храма на Христос висеше като конец лунният сърп, и на мястото на изгорелия през август 28-а година двуетажен институт построиха нов зоологически дворец и негов завеждащ стана приват-доцент Иванов, но Персиков вече го нямаше. Никога не изникваше пред очите на хората убедително свитият на кука пръст и никой повече не чуваше скрибуцащия квакащ глас. За лъча и за катастрофата от 28-а година още дълго говори и писа цял свят, но после името на професор Владимир Ипатиевич Персиков се забули в мъгла и угасна, както бе угаснал и самият открит от него една априлска нощ червен лъч. А лъчът втори път не може да бъде получен, макар от време на време изящният джентълмен и сега редовен професор Пьотър Степанович Иванов и да се опитваше. Първата камера бе унищожена от разярената тълпа през нощта, когато беше убит Персиков. Трите камери изгоряха в николския совхоз „Червен лъч“ при първия бой на ескадрилата с гадовете, а после не можаха да бъдат възстановени. Колкото и просто да беше съчетанието от стъкла и огледални снопчета светлина, то не бе комбинирано втори път въпреки старанията на Иванов. Очевидно за това се искаше освен знанията и нещо особено, което на този свят е притежавал само един човек — покойният професор Владимир Ипатиевич Персиков.

Москва, 1924 г., октомври

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.